LANDSKAP

Guide för planering av markanvändning på värdefulla landskapsområden

LANDSKAP

guide för planering av markanvändning på värdefulla landskapsområden

Innehåll

Inledning 3
Landskap 4
Landskapet ger möjligheter 6
Betydelsen av värdefulla landskapsområden för oss och för andra 6
Landskapet tjänar och producerar 8
Politiken styr 10
Landskapet förändras 11
Landskapsområden i en planeringsprocess 14
Utredningar som baserar sig på sakkunskap tjänar planläggning och bevarandet av ett landskap 16
Nationellt värdefulla landskapsområden 18
Avgränsningen och värdeklassificeringen för landskapsområdena har uppdaterats 19
Uppdelningen i landskapsprovinser gör det lättare att känna igen landskapets egenskaper och särdrag i det egna området 22
Styrning av markanvändningen på landskapsområden 24
Beakta landskapets grundläggande element 25
Lär dig att se landskapets särdrag 32
Identifiera områdets traditionella boplatser 38
Öka och bevara naturens och landskapets mångfald i jord- och skogsbruksmiljön 42
Planera gårdscentrum med omsorg 44
Värdesätt kulturmiljön 50
Greppa landskapet 56
Landskapsvård från ord till handling 58
Centrala objekt för landskapsvården 59
Tilläggsinformation och källor 62
Nationellt värdefulla landskapsområden 64

MAA- JA KOTITALOUSNAISET
ETELÄ-SUOMI

PRO Agria Etelä-Suomi

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

Publikation: ProAgria Etelä-Suomi ry, Etelä-Suomen maa- ja kotitalousnaiset, 2016 / **Text:** Auli Hirvonen, Katriina Koski, Jutta Ahro, Riikka Söyrinki ja Helena Pakkanen / **Tryck och layout:** Katriina Koski / **Grafisk planering:** Tmi Nina Virtanen / **Kartor:** Katriina Koski / **Översättning från finska:** Jaana Höglund / **ISBN:** 978-952-5302-52-3

Pärmbild: Kulturlandskap vid slottsberget i Hakoinen (AH)

Bild: Karlö (MS)

Inledning

I Finland är landsbygdens landskap en del av kulturen och identiteten. Dess värde är obestridligt. Landskapet har formats genom tiderna. Ett syfte med denna guide är att förmedla värdet av tidigare generationers arbete, som format landskapet. Landskap handlar ändå inte endast om historia utan även om framtiden. Landskapet förändras hela tiden och kan inte stagnera. Då man utvecklar markanvändningen i värdefulla landskapsområden är det av största vikt att områdena ses som värdefulla och att deras livskraft upprätthålls.

Värdefulla landskapsområden på landsbygden bevaras och utvecklas endast då landsbygden hålls levande och bebodd och då det bedrivs jordbruk eller utövas andra landsbygdsnäringar i området. Landsbygden är en produktionsmiljö där näringsgrenarna förändras och i och med detta även förändrar landskapet. Bevarande av landsbygdens landskap och förändringar i näringslivet bör inte ses som motstridiga faktorer, utan som faktorer som kompletterar och utvecklar varandra. Markanvändningsplanering som beaktar olika intressenters behov är i nyckelposition för ett kvalitativt och balanserat landskap.

I denna guide definieras landskap, vad det byggs upp av och vilka värden som ingår i värdefulla landskapsområden. Det är viktigt att reda ut hur landskapsvärdena bör beaktas då åtgärder planeras i dessa områden. Utöver detta behandlar guiden de möjligheter som landskapet kan erbjuda för näringslivet och för människors välmående. Guiden är avsedd för kommunernas tjänstemän, markägare, för invånare i landskapsområden samt för alla som intresserar sig för kulturlandskap. Vår målsättning är att få läsaren att se landskapet med nya ögon. Framförallt strävar vi efter att förbättra förståelsen och samarbetet mellan markplanerare, markägare, företagare och invånare på landsbygden. Tillsammans kan vi medverka till att även kommande generationer får njuta av vackra kulturlandskap på den finländska landsbygden.

Guiden har uppkommit som en följd av feedback om markanvändningsplanering och praktiska frågor i anslutning till detta. Hur borde identifierade landskapsvärden beaktas i regional planläggning? Och hur kan man trygga utvecklingen av dessa områden utan att bygga upp ett bindande och dyrt tillståndssystem? Som bakgrund till guiden gjordes en förfrågan till tjänstemän inom markanvändningen i de kommuner i södra Finland där värdefulla landskapsområden förekommer. Svar från denna förfrågan finns i pratbubblorna i denna guide.

Vi vill tacka miljöministeriet för finansieringen av guiden. Vi vill också tacka alla invånare, markägare, kommuner och intressenter som medverkat till innehållet. Av intressenterna vill vi speciellt nämna MTK, regionala Närings-, trafik-, och miljöcentraler samt landskapsförbunden. Tack även till landskapsförbunden i Tavastland och Nyland för att vi under färdigställandet av guiden fick möjlighet att använda den i praktiken, genom att göra upp detaljerade anvisningar för markanvändningen på värdefulla landskapsområden i Kyrkslätt, Tavastehus, Hattula, Jokioinen och Ypäjä.

I Tavastehus den 1.11.2016
ProAgria Etelä-Suomi ry/Jord- och hushållskvinnorna i södra Finland
MKN Landskapstjänster

1 Landskap

Landskapet kan upplevas såväl fysiskt som mentalt. Ett landskap finns inte utan människans upplevelse av det. Genom att iaktta omgivningen bildar människan sinnebilder av landskapet. Landskapet väcker associationer hos betraktaren som iakttar sin omgivning. Upplevelserna av landskapet formas utgående från en människas bakgrund och därför är förhållandet till ett landskap alltid personligt. Landskapet anknyter till den vardagliga omgivningen där man bor, rör sig, arbetar eller vistas. Landskapet på landsbygden producerar mat, välmående, trivsel och upplevelser. Landskapet är också alltid någons egendom. Landskapet kan upplevas som ett problem och som ett utvecklingsobjekt. Dess betydelse är kanske större än vi förstår. Det finns en mängd definitioner på landskapet som begrepp och definitionerna varierar enligt situation. Här har vi samlat de definitioner som vi utgår ifrån då landskap behandlas i denna guide.

BEGREPPET LANDSKAP HAR EN MÄNGD OLIKA DEFINITIONER

Bilderna ovan:

Kolis landskap (AH)

Alhojärvis odlingslandskap (AH)

Vanajavesis dal och Aulanko (KK)

Bilden till vänster: Aura ådals odlingslandskap (KS)

Landskap avser ett område sådant som det uppfattas av människor och vars karaktär är resultatet av påverkan av och samspel mellan naturliga och/eller mänskliga faktorer. Landskapen uttrycker mångfalden i det europeiska natur- och kulturarvet. Landskapen har en stor betydelse som människornas livsmiljö. Landskapet har formats av olika element och är en ständigt föränderlig helhet. Lanskapet förändras såväl av naturens som av människans påverkan. Det är speciellt viktigt att identifiera landskapets värden då markanvändningsformerna håller på att förändras. För att kunna bevara landskapets karaktär måste man känna till dess historia och uppbyggnad. På basis av denna bakrundsinformation är det möjligt att värna om landskapets värden och särdrag. ***Europarådets landskapskonvention***

Landskapet består av levande och livlösa element samt påverkan av mänskliga faktorer. Dessa utgör landskapets så kallade grundfaktorer vars växelverkan, tillsammans med ett gestaltbart visuellt uttryck i form av en landskapsbild, formar själva landskapet. Landskap kan indelas i naturlandskap och kulturlandskap beroende på om landskapet är ett resultat av naturelement eller av mänsklig verksamhet. Utöver detta kan landskapet indelas exempelvis enligt landskapsstrukturen, landskapsbilden, markanvändningen, kulturdragen eller enligt naturegenskaperna. Till exempel stads-, skärgårds-, sjö-och jordbrukslandskap är allmänna landskapstyper. ***Museiverket och miljöministeriet***

I *begreppet landskap* ingår även mänskliga associationer samt andliga och estetiska uppfattningar. Med landskap avser de flesta finländare en utsikt eller en landskapsbild, med andra ord ett visuellt landskapsuttryck (jmf ”vackert landskap”). I kulturlandskapet kan man se hur människan har anpassat sin verksamhet till och dragit nytta av naturelementen, jordmånen, topografin och klimatet. Naturlandskap är områden som saknar mänsklig påverkan. I praktiken finns knappt några egentliga naturlandskap i Finland och begreppet har utvidgats i talspråk till att generellt omfatta skogs- och sjöområden samt andra obebyggda områden. ***Tavastlands förbund***

Kulturlandskap är en miljö som uppkommit som ett resultat av samverkan mellan människa och natur och som kan granskas till exempel som en regional, visuell, empirisk eller historisk helhet. ***Kulturmiljöstrategin 2014-2020***

2 Landskapet ger möjligheter

Betydelsen av värdefulla landskapsområden för oss och för andra

Värdefulla landskapsområden är en del av den finländska kulturen. De hyser en betydande nationell egendom. De innefattar samhälleliga och kulturella värden och de ger upphov till minnesbilder och identitet. Värdefulla landskapsområden är välbevarade landskapshelheter med regional särprägel. I deras uppbyggnad kan man skönja livet under olika tidsåldrar. Områdena är de mest representativa kulturlandskapen på den finska landsbygden. Deras representativitet samt värden är undersökta och erkända, även om man bör göra dem mera kända och värdesatta. Det är viktigt att områdets kommun, dess invånare, företagare, och konsumenter känner till sitt eget område och kan värdesätta, utveckla samt dra nytta av det.

Det viktigaste är att bevara det på värdefulla landskapsområden förekommande, ännu synliga regionala byggnads- och markanvändningsarvet. Värdefulla landskapsområden kräver god planering samt skötsel och byggande som tar i beaktande områdets värden. Planenlig vård och utveckling av kulturmiljön ökar områdenas livskraftighet och trivsel samt möjliggör en hållbar utveckling. Sakkunniga och övriga aktörer inom byggnads- och landskapsplanering bör känna till det lokala kulturarvet och områdets historia, för att kunna beakta dessa faktorer i planeringen.

I Finland finns 156 nationellt värdefulla landskapsområden (utsedda år 1995). Varje område är unikt och det är viktigt att dess invånare känner till och är medvetna om detta. Man får och bör vara stolt över sitt landskap.

Landskapet rymmer många berättelser både från historien och från modern tid. Med tanke på den finländska kulturen är de värdefulla landskapsområdena betydelsefulla, eftersom de uttrycker bland annat matproduktion, byggnadsarv, historia om bosättning och industri samt trädgårdskultur.
Bild: Verla, Kouvola (HP)

Landskapet fungerar som en kraftkälla och då man låter sig gripas av det glömmer man tid och rum.
Bild: Landskapet i Hyyppäänvuori (AH)

Ett vårdat och vackert landskap utgör en trivsam boendemiljö och gynnar välmående. Vackra landskap ger livet mersmak.
Bild: Byggnader från Alajokis åkerslätter i Lappo (AK).

Det är ytterst viktigt att de värdefulla landskapsområdena hålls bebodda och att man idkar traditionella näringsgrenar, så att områdena bevaras levande.

Landskapet tjänar och producerar

Med hjälp av människan kan landskapen på landsbygden producera förnödenheter för hela samhället. Genom att vara medveten om vår relation till landskapet som dess vårdare, är det lättare att värdesätta de värdefulla områdena och även kunna utnyttja dem mera mångsidigt än tidigare. Genom att skapa ett varumärke eller en produktbild för landskapet kan man göra området mera känt och öka dess värde. Utveckling och marknadsföring av olika företag, byasamhällen och hela regioner kan dra nytta av ett sådant varumärke.

Landskapet har bara
ett förflutet
men många
framtidsmöjligheter

Jordbruket producerar mat och förnödenheter samt upprätthåller landsbygdslandskapet. Landskapet kan utnyttjas vid marknadsföring av jordbruksprodukter och landsbygdstjänster. I landskapet kan konsumenten se var maten produceras och hur produktionen inverkar på landskapet.
Bild: Kulturlandskapen vid Hauho led (AH)

Landsbygden producerar förutom råvaror även andra ekosystemtjänster, såsom landskap, rekreation, upplevelser och naturens mångfald. En fjärdedel av alla hotade arter i Finland lever i jordbruksmiljöer. De mest betydelsefulla livsmiljöerna utgörs av naturbetsmarker, ängar, torrängar, kantzoner och åkrarnas skogsholmar. För att bevaras behöver dessa, ur mångfaldssynpunkt viktiga naturmiljöerna skötsel.
Bild: Sääksmäki och Tarttila kulturlandskap. (AH)

Produktutvecklingen av landskapet utgår från idéer, styrkor och dragningskraften i den omgivande miljön. Det finns stora möjligheter att utveckla nya produkter kring landskapet speciellt inom landsbygdsturismen och välbefinnandetjänster. Naturen och landskapet erbjuder färdiga ramar som kan kompletteras med nya tjänster och produkter.
Bild: Vanajavesi dal och Aulanko (AH)

Vackra landskap ökar byarnas dragningskraft och det lönar sig att ta tillvara detta värde då man utvecklar byarna. Värdefulla landskapsområden är värda en nationell beteckning, så att alla som rör sig längs med vägarna kan känna igen ett värdefullt landskapsområde.

På värdefulla landskapsområden passar det sällan med modern tätortsbebyggelse. Nytt byggande bör anpassas till gammalt. Utvecklandet av tjänster, näringsliv och byggande i värdefulla landskapsområden kräver ofta modiga beslut som avviker från den gällande trenden.
Bild: Ådalslandskapen vid Iijoki (MS)

Ett områdes möjligheter kan finnas i turismen, som kunde utvecklas med närproducerad mat och anpassade binäringar. Ur internationell synvinkel kunde man ta fasta på vattendrag och fridfull landsbygdsidyll.

- planerare, Birkaland

Politiken styr

Jordbrukspolitiken

Jordbruket producerar förutom mat och foder även andra ekosystemtjänster såsom energi, råvaror, landskap, mentalt och fysiskt välmående samt mångfald i naturen. Jordbrukspolitiken styr jordbruksproduktionen och detta påverkar hela samhället. Jordbrukspolitiken styr även landskapsvården såväl indirekt som direkt. Den nuvarande politiken stöder jordbruksområdenas öppenhet, vilket säkrar bevarandet av det finländska kulturlandskapet. Med hjälp av miljöavtal uppmuntras skötsel av jordbruksnaturens mångfald och landskapet. Jordbrukspolitiska lösningar är långsiktiga och resultaten syns ofta först om ett antal år.

Landsbygds- och övrig politik

För att utveckla landsbygden har man gjort upp ett landsbygdspolitiskt helhetsprogram. Visionen för programmet är en välmående landsbygd som utnyttjar sina egna resurser och som utgör en god livsmiljö samt uppmuntrar till företagsamhet och kreativitet. Landsbygdens materiella, sociala, kulturella och ekologiska grund är viktig för hela Finland.

I helhetsprogrammet har man även tagit i betraktande kulturmiljöer, -landskap och särskilt nationellt värdefulla landskap. I åtgärderna för programmet föreslås att man skapar och stöder metoder som uppmuntrar invånarna till miljö- och landskapsvård. I åtgärderna föreslås det att man utvecklar ekosystemtjänsterna på landsbygden samt ökar aktörernas och kundernas medvetenhet om ekosystemets, landskapets och miljöns värden. Utöver detta vill man öka samarbetet mellan de aktörer som utnyttjar skogsnatur, landskap och rekreationsvärden samt mellan skogsägare.

Landsbygds- och jordbrukspolitiken påverkar grunderna för och användningen av olika finansieringskällor. Vid finansiering av åtgärder för kulturmiljöer bör värdefulla landskapsområden prioriteras. Som viktiga åtgärder kan nämnas restaurering av gamla byggnader, byaplanering, jordbrukets miljöavtal och restaurering av kulturmiljöer.

Landsbygden och uppskattningen av den kommer till uttryck även i annan politik. Beslut inom till exempel miljö-, klimat-, mat- och energipolitik påverkar landskapet.

Bild: Kulturlandskap i Hyypänjokidalen (AK)

Landskapet förändras

Landskapet är i ständig förändring. Förändring är en grundegenskap för landskapet. Människan, näringsgrenarna och naturen formar landskapet varje dag. Landsbygdens landskap har förändrats mycket under de senaste årtiondena som en följd av att jordbruket och boskapsskötseln har effektiverats med mera maskiner. En del av förändringen är långsam och inte synlig i det vardagliga livet. En del av förändringarna sker snabbt och får omfattande effekter. För att de värdefulla landskapsområdena ska bevaras är det av största vikt att jord- och skogsbruket fortgår.

Förändringar i naturen är mera troliga i och med att klimatförändringen påverkar vår miljö allt mera. Floran, såsom träd- och andra växtarter, ändras och förändringarna i väderförhållandena kommer att synas i landskapet bland annat i form av översvämningar och stormskador. Nya odlingsväxter förändrar åkerlandskapet och nya trädarter inverkar på skogslandskapet.

Globaliseringen och inflyttningen ökar. Kommer detta att påverka miljön och/eller strukturerna för boende? Kommer värdering av lokala traditioner att bli en motreaktion till globaliseringen? Förnyelse av kommun- och servicestrukturer kommer sannolikt att leda till att tjänsterna flyttas allt längre bort från landsbygden. Vilka människor kommer att bo och påverka i framtidens landsbygdslandskap? Utvecklingen av tekniken medför en förändring i sig. Hur påverkar den ökade digitaliseringen och bioekonomin landskapet?

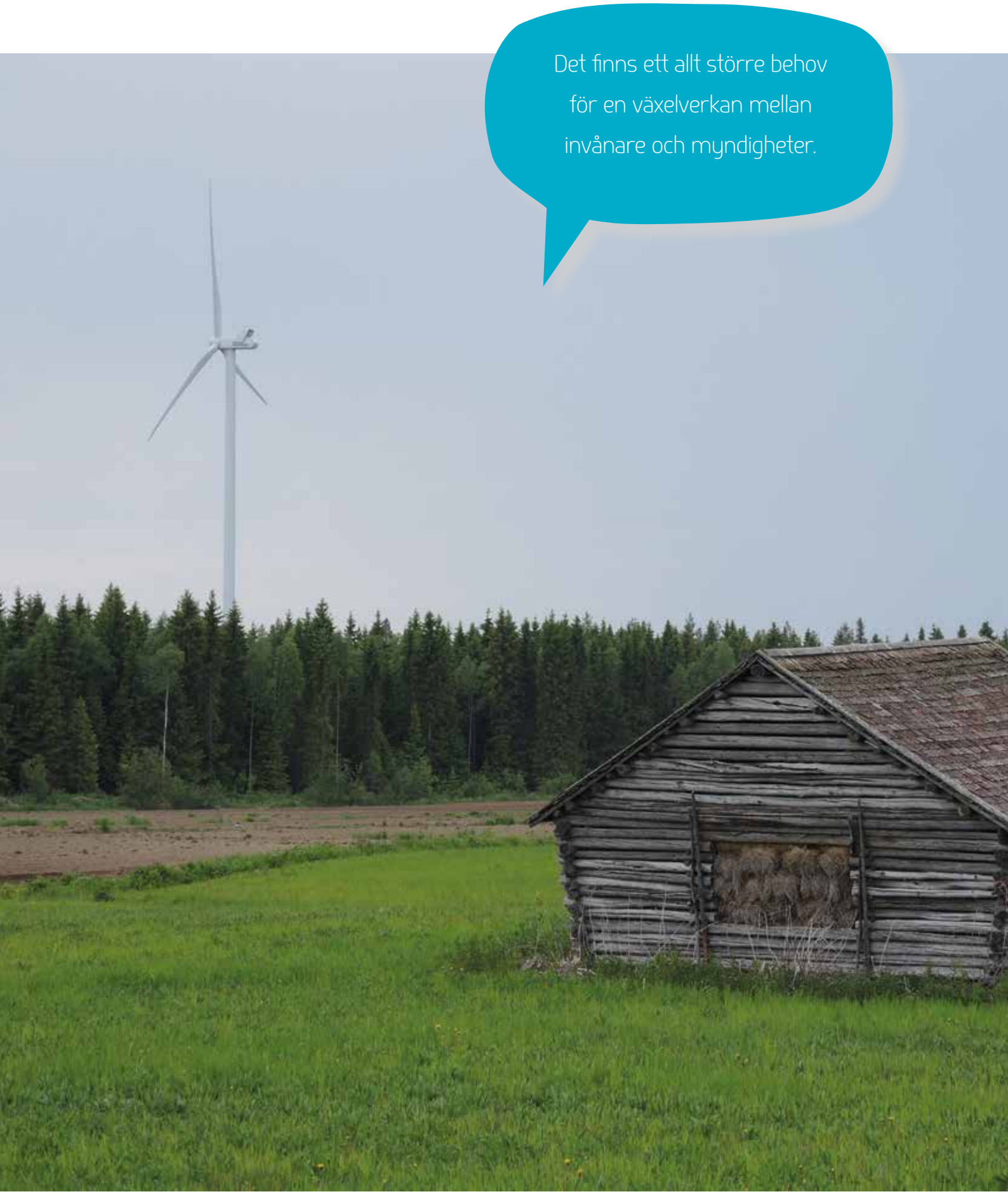

Bild: Lappland, fotografiet är inte från ett värdefullt landskapsområde (JA)

För att bevara ett värdefullt landskap är det viktigt att

- vara medveten om att landskapet förändras och utvecklas
- utveckla området som en livskraftig och trivsam boendemiljö
- öka planerarnas yrkeskunnighet i planering av markanvändning på värdefulla landskapsområden
- planera nytt byggande och ny infrastruktur med respekt för området
- hålla vägnätet i skick
- lyfta fram områdets värden med hjälp av information och samarbete
- utreda landskapets särdrag och historia samt informera om dessa
- lyfta fram den lokala profileringen och värna om identiteten
- skapa tjänster av landskapet
- uppmuntra och motivera människor till landskapsvård
- skapa samhörighet genom landskapsvårdsprojekt i praktiken
- möjliggöra ett lönsamt jordbruk även i framtiden
- utveckla områdets företag och tjänster
- stöda närproducerad mat och utveckling av nya produkter
- utveckla stöd som riktas till att värna om kulturlandskapet
- utveckla återanvändning av byggnader
- möjliggöra olikheter mellan områden och att stöda de styrkor som finns i olika områden
- utveckla nya verksamhetsformer samt att ge rum för samhörighet och mångkultur
- planera nya användningsformer för åkrar där odlingen har upphört
- öka medvetenheten och uppskattningen av närmiljön genom miljöfostran och en mångfacetterad diskussion

Ett värdefullt landskap försvinner om

- landskapet ödeläggs och byggnader lämnas obebodda
- jordbruket avtar
- en målmedveten landskapsvård upphör
- landskapsmässigt betydelsefulla åkrar beskogas
- byggande i glesbebyggda landsbygdsområden förhindras
- ekonomisk knapphet i offentliga samfund tillåts inverka speciellt på landsbygden
- offentliga byggander och servicebyggnader avvecklas
- områden och tjänster inte utvecklas
- landskapen tillåts växa igen
- området bebyggs utan att landskapet beaktas
- det görs stora ingrepp i terrängen så att formerna förändras
- nya användningsformer inte hittas för produktionsanläggningarna
- kommande generationer inte informeras om landskapet
- attityden till landskapet och dess betydelse är negativ och nedvärderande

Ibland känns det som att man glömmer att landskapet förändras även i naturmiljöer. All förändring i landskapet bör inte förhindras.

- skogssakkunnig, Egentliga Tavastland

Bild: Kulturlandskap i Harrström, Österbotten (RA)

3 Landskapsområden i en planeringsprocess

Värdefulla landskapsområden utgör en av utgångspunkterna för områdesplaneringen. De nationellt värdefulla landskapsområdena bör utpekas bland annat i planläggningen på landskapsnivå. Syftet med detta är att trygga bevarandet av representativa och livskraftiga kulturlandskap och landskapssevärdheter. Landskapsområdena har under 20 års tid kommit att bli en del av den finländska områdesplaneringen och utgör en identitetsfaktor på såväl nationell, regional som lokal nivå. De statliga myndigheterna skall i sin verksamhet beakta de riksomfattande målen för områdesanvändningen och främja möjligheterna att uppnå dem (MarkByggL, 24 §).

De viktigaste instrumenten för värnandet av värdefulla landskapsområden är markanvändnings- och byggnadslagen (MarkByggL 132/1999) som kompletteras av områdesplanering enligt markanvändnings- och byggförordningen (MarkByggF, 895/1999). Finland har även förbundit sig till målen för landskapsvård enligt den Europeiska landskapskonventionen. Markanvändnings- och byggnadslagen är en allmän lag som styr beaktandet av landskapsvärden.

Lagar som berör landskap:

- Lag om skyddande av byggnadsarvet (498/2010)
- Statsrådets förordning om förfarandet vid miljökonsekvensbedömning 277/2017
- Naturvårdslagen (NvL 1096/1996)
- Marktäktslag (555/1981)
- Markanvändnings- och byggnadslagen (MarkByggL 132/1999)
- Skogslag (1093/1996)
- Lagen om fornminnen (295/1963)
- Vattenlag (587/2011)
- Miljöskyddslag (527/2014)

Skyldigheten att beakta landskapsvärden berör förutom planläggningen även projekt som påverkar och förändrar landskapet, såsom marktäkt, byggande av vägar och rivning av byggnader.

Rättsverkningarna för inventerade, nationellt värdefulla landskapsområden uppstår genom markanvändningsplanering och tillståndsprövning. För nationellt värdefulla landskapsområden är de översiktliga planerna (landskapsplanen och generalplanen) avgörande. Den översiktliga planläggningen styr huvudsakligen myndigheternas beslut. De nationellt värdefulla landskapsområdena medför rättsverkningar vid byggande och vid tillståndsprövning av andra åtgärder. Tillstånd enligt markanvändnings- och byggnadslagen utgörs av bygglov, åtgärdstillstånd, tillstånd för miljöåtgärder, rivningstillstånd och undantagstillstånd. Skyddsbestämmelserna bör vara rimliga för markägaren och av denna bör inte förväntas aktiva åtgärder för att främja en plan.

Som tillägg till planerna kan kommunen, genom byggnadsordningen, utfärda bestämmelser om hur byggnaderna placeras, om byggnadernas antal och byggnadssätt. Bestämmelserna kan gälla hela kommunen eller en del av den och de kan även komplettera bestämmelser i general-, eller detaljplanerna.

Generalplaner kan omfattas av åtgärdsbegränsning eller skyldighet att ansöka om tillstånd för miljöåtgärder som kan förändra landskapet. (MarkByggL 128 §). Tillstånd kan förutsättas för t.ex. grävande, malmbrytning, utjämnande eller utfyllande av mark samt för trädfällning. Ett landskapsområde utgör i sig inte en grund för tillstånd för miljöåtgärder. Utvecklandet och bevarandet av ett landskap lyckas i allmänhet bättre genom samarbete med markägarna än genom åtgärdsbegränsningar.

Med planläggning kan man å ena sidan ta till vara lämpade och vackra byggplatser, å andra sidan skydda behövliga områdeshelheter.

- planläggare, Birkaland

Utredningar som baserar sig på sakkunskap tjänar planläggning och bevarandet av ett landskap

Om en general- eller detaljplan uppgörs för ett värdefullt landskapsområde, bör man lägga vikt vid att det finns tillräckligt med utredningar som grund för planläggningen. Planläggningen bör även beakta landskapets särdrag, helhetsbild och identitet. Landskapsområdena måste framförallt betraktas som kulturhistoriska helheter, vars värde utgår förutom från de historiska särdragen även från ett fortsatt, hållbart samspel mellan miljön och de i landskapet idkade näringsgrenarna.

För att det i samband med markanvändningsplanering skall vara möjligt att bevara landskapsområdenas värden, behövs kvalitativa utredningar om landskapet, kulturmiljön och jordbruken. Med hjälp av planebeteckningar kan man styra byggandet och markanvändningen, så att skadliga effekter på landskapet minimeras eller förhindras. Vid planläggning är det skäl att komma ihåg att landskapet oftast är beroende av ett aktivt boende och jordbruk. Med hjälp av utredningar om jordbruken kan man främja ett samarbete mellan bönder och planläggare samt kartlägga böndernas framtidsplaner.

Beviljande av bygglov på ett område i behov av planering och för vilket detaljplan inte har godkänts, förutsätter att byggandet är lämpligt med tanke på landskapet och inte försvårar bevarandet av särskilda natur- eller kulturmiljövärden eller tillgodoseendet av rekreationsbehoven (MarkByggL 137§, moment 1).

Bild: Åslandskapet i Birkaland (KK)

PLANNIVÅER	LANDSKAPSOMRÅDETS INVERKAN	PLANANSVARIG
LANDSKAPSPLAN (MarkByggL 28§)	Landskapsplanen är en allmängiltig plan över områdesanvändningen i landskapet. Värdefulla landskapsområden bör märkas ut i landskapsplanerna. Planbeteckningarna är rätt lika i de olika landskapen. Planbeteckningarna kan kompletteras med landskapsplanebestämmelser (MarkByggL 30 §), för att begränsa bland annat skogsbruk eller annan verksamhet som kan förändra landskapet eller naturmiljön. Landskapsplanen styr markanvändningen ifall det inte finns lägre plannivåer (såsom generalplan eller detaljplan) för området. Kommunens byggnadsinspektion ansvarar för byggnadsövervakningen. Vid uppgörandet av en landskapsplan bör särskild vikt läggas vid att värna om landskaps- och kulturarvet. (MarkByggL 28 §, moment 3).	Landskapsförbundet
GENERALPLAN (MarkByggL 39§)	I generalplanen anges övergripande riktlinjer för hur kommunen ska utvecklas och planområdet användas, till exempel var bostadsområden, arbetsplatser och trafikleder ska placeras. Vid uppgörandet av generalplanen bör landskapsplanens beteckningar och bestämmelser samt värdefulla landskapsområden beaktas. Tillämpning och tolkning av bestämmelser och beteckningar kan variera något mellan kommunerna. En generalplan tar inte ställning till hur den byggda miljön utformas inom de bebyggda områdena, detta ansvar hänvisas till detaljplanenivå. I en generalplan kan det särskilt bestämmas att planen eller en del av den får användas som grund för beviljande av bygglov. I sådana fall behövs varken särskilt avgörande av planeringsbehov eller detaljplan. Vid uppgörandet av en generalplan bör man beakta samhällsstrukturens ekologiska hållbarhet samt värnandet om naturvärden (MarkByggL 39 §). Bygeneralplan, strandgeneralplan och generalplan för vindkraft styr markanvändningen och byggandet i anlutning till dessa teman.	Kommunen
DETALJPLAN (MarkByggL 54 §)	Detaljplanen är den mest detaljerade plannivån. Detaljplanens syfte är att anvisa behövliga områden för olika ändamål samt styra byggandet och annan markanvändning på det sätt som krävs med tanke på de lokala förhållandena, stads- och landskapsbilden, god byggnadssed, främjandet av användningen av det befintliga byggnadsbeståndet och andra styrmål för planen. I detaljplanen definieras områdets kommande användning: vad som bör skyddas, vad man får bygga, var och hur. Planen anvisar byggnadernas placering, storlek och användningsändamål. På ett detaljplaneområde är en åtgärdsbegränsning enligt MarkByggL 128§ alltid i kraft. Enligt denna åtgärdsbegränsning får man inte genomföra markarbeten som kan förändra landskapet, såsom fälla träd eller vidta med detta jämförbara åtgärder (tillstånd för miljöåtgärder). En detaljplan uppgörs mera sällan för landsbygdens landskapsområden. I innehållskraven för en detaljplan (MarkByggL 54 §) förutsätts att planen beaktar och värnar om den bebyggda miljön och naturmiljön samt att särskilda värden i anslutning till dessa inte får förstöras. Byggande på strandområden kan även styras med strandplan, som även kan uppgöras av markägaren.	Kommunen
AVGÖRANDE AV PLANERINGS-BEHOV (MarkByggL 16 §)	MarkByggL 16 § definierar områden i behov av planering. Då man bygger i glesområden, dvs. utanför detaljplaneområde, behövs det i byar och andra tätare bebyggda områden i allmänhet ett avgörande om planeringsbehov före man ansöker om bygglov. Kommunen kan i en generalplan med rättsverkan, eller i byggnadsordningen såsom ett område i behov av planering anvisa även ett område som har ett sådant läge att där kan förväntas en samhällsutveckling som kräver planering eller där det på grund av särskilda miljövärden eller miljöolägenheter är nödvändigt att planera markanvändningen.	Kommunen
BYGGORDNINGEN (MarkByggL 14.1§)	Varje kommun bör ha en byggnadsordning men föreskrifterna i byggnadsordningen kan variera för olika områden i kommunen. (MarkByggL 14.1§). I byggnadsordningen meddelas sådana föreskrifter som förutsätts av de lokala förhållandena och som är nödvändiga med tanke på ett planmässigt och lämpligt byggande och för att kultur- och naturvärden skall kunna beaktas samt för att en bra livsmiljö skall kunna skapas och bevaras. (MarkByggL 14 §).	Kommunen

Bild: Kulturlandskapet invid Hauho led (AH)

4 Nationellt värdefulla landskapsområden

De värdefulla landskapsområdena kan delas upp i två huvudgrupper: värdefulla landskapshelheter och landskapssevärdheter. De värdefulla landskapsområdena representerar de bäst bevarade delarna med de mest typiska särdragen för landskapsprovinsernas kulturlandskap. Landskapssevärdheterna utgörs av kända utsiktsplatser och utsikter.

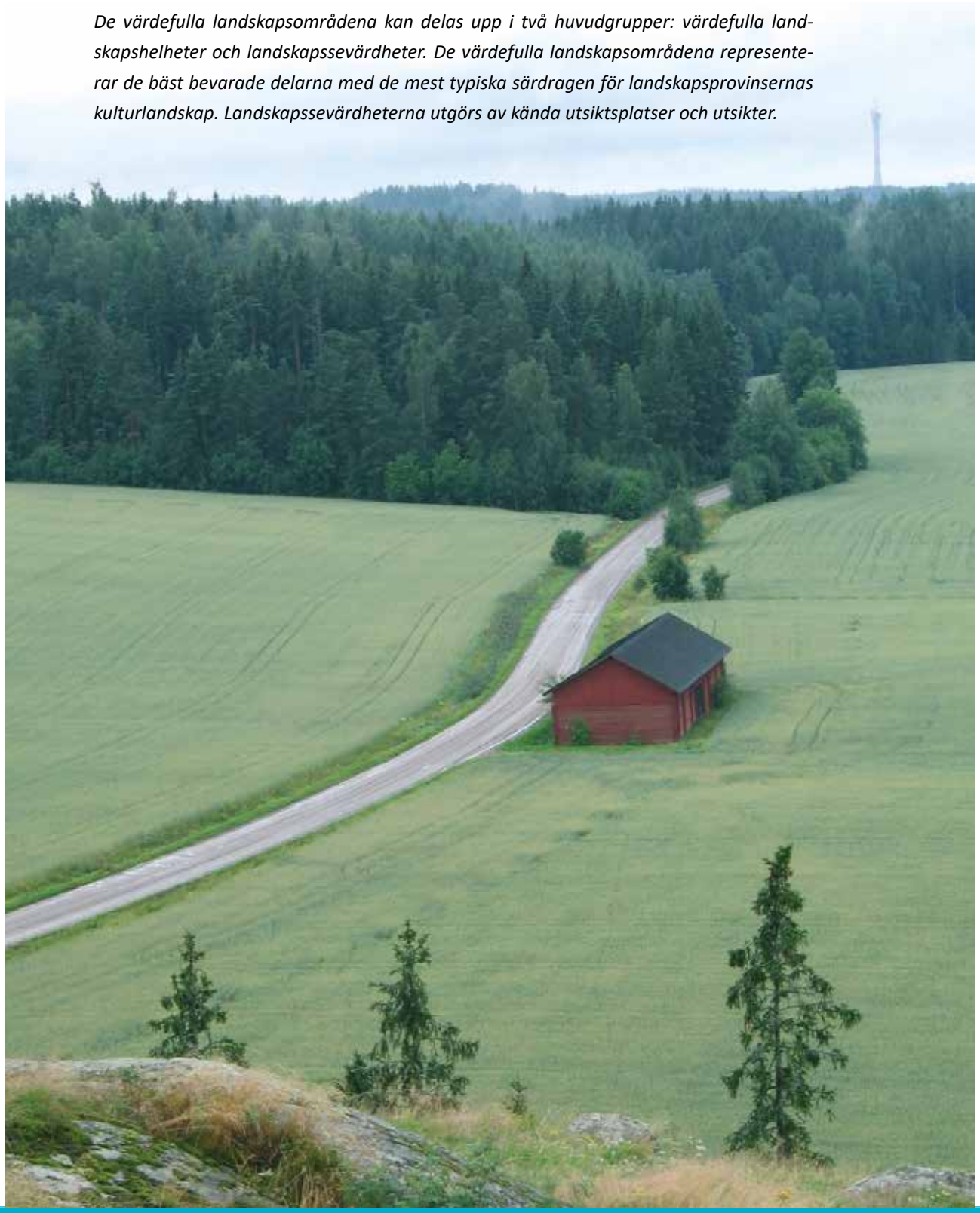

De nationellt värdefulla landskapsområdena utgörs av de mest representativa kulturlandskapen, vars värde baserar sig på en mångformig och kulturpåverkad natur, ett vårdat odlingslandskap och ett traditionellt byggnadsbestånd. I Finland finns 156 nationellt värdefulla landskapsområden (utsedda år 1995). Ett nationellt värdefullt landskapsområde är en speciellt vacker, av natur och kulturfaktorer bildad helhet som representerar kulturlandskapen på den finländska landsbygden. Värderingen av landskapen baserar sig förutom på områdenas egenskaper och särdrag, även på uppdelningen i landskapsprovinser, som uppgjorts av arbetsgruppen för landskapsområden.

De på landskapsnivå värdefulla kulturlandskapen representerar för landskapet eller delar av landskapet typiskt eller speciellt kulturlandskap. De är inte nödvändigtvis lika mångsidiga eller lika representativa som de nationellt värdefulla områdena. De avspeglar ändå det egna landskapets identitet och mångformighet.

Kriterierna för de på landskapsnivå värdefulla områdena är inte nödvändigtvis lika hårda som för de nationellt värdefulla områdena. Ett lokalt värdefullt landskap kan utgöras av en rätt liten helhet, såsom av miljön kring ett objekt eller ett jordbruk och det kan representera en typisk eller speciell landskapsbild, eller en karaktär i landskapet.

Vilka egenskaper kan bidra till att ett landskap anses vara nationellt värdefullt?

- Området representerar en levande och fungerande landsbygd
- Landskapsbilden är enhetlig och hel och området är en visuellt lätt urskiljbar helhet
- Kulturpåverkan från en lång tid tillbaka är ännu synlig
- Naturegenskaperna är representativa eller sällsynta, mångformiga och ursprungliga
- Kulturegenskaperna är representativa eller sällsynta, bevarade och ursprungliga
- Kontinuiteten av landskapets och markanvändningens historiska utveckling är synlig
- Det finns fornminnen i området eller i dess närhet
- Gammalt byggnadsbestånd finns ännu kvar och det är välbevarat
- Det nyare byggnadsbeståndet är placerat på naturliga områden och passar bra in i landskapet genom att följa traditionsenlig placering
- Åkrarna har brukats under långa tider och åkerbruket är fortsättningsvis aktivt
- Landsbygdsmiljön är mångsidig med skogsholmar, alléer, stengärdsgårdar, naturbeten och vårdbiotoper
- Byggnationer som påminner om traditionella näringsgrenar är synliga; kvarnar, fiskekorgar, bryggor och notlag
- Områdena kan härledas till nationens eller landskapets historia på ett betydande sätt

Avgränsningen och värdeklassificeringen för landskapsområdena har uppdaterats

År 1995 fattade statsrådet ett principbeslut om nationellt värdefulla landskapsområden. Beslutet baserar sig på betänkandet av arbetsgruppen för landskapsområden, ”Värdefulla landskapsområden, del I och II (66/1992)”. Gränserna för områdena är riktgivande.

Uppdaterande och kompletterande inventeringar av nationellt värdefulla landskapsområden genomfördes landskapsvis under åren 2010-2015. Huvudmålen med den uppdaterande inventeringen har varit att granska urvalet av områden, värdeklassificeringen samt avgränsningarna, för att de ska svara mot de förnyade styrsystemen för det finländska landsbygdslandskapet och landskapsvården. De förnyade styrsystemen utgörs bland annat av markanvändnings- och byggnadslagen (132/1999) samt de riksomfattande målen för områdesanvändning som ingår i denna, naturvårdslagen (1096/1996), jordbrukets miljöstödssystem samt den Europeiska landskapskonventionen (173/2006). Den uppdaterande inventeringen gällde särskilt de nationellt värdefulla landskapshelheterna och landskapssevärdheterna. På basen av inventeringsresultaten sammanställdes ett nytt förslag på nationellt värdefulla landskapsområden. Det är även meningen att statsrådet skall fatta ett nytt beslut om nationella landskapsområden på basen av förslaget. För beredande av beslutet ordnades under året 2016 ett offentligt samråd med begäran om utlåtande.

Bilden på sidan bredvid: Aura ådals odlingslandskap (AH) Bilden ovan: Juupajoki kulturlandskap (KK)

NATIONELLT VÄRDEFULLA LANDSKAPSOMRÅDEN

Kartan presenterar de nationellt värdefulla landskapsområdena, som fastställts med statsrådets principbeslut år 1995, samt förslagen till nationellt värdefulla landskapsområden som gjorts av den av miljöministeriet tillsatta MAPIO-arbetsgruppen år 2016. Avgränsningarna av områdena är de samma som i materialet för det offentliga samrådet 18.1-19.2.2016.

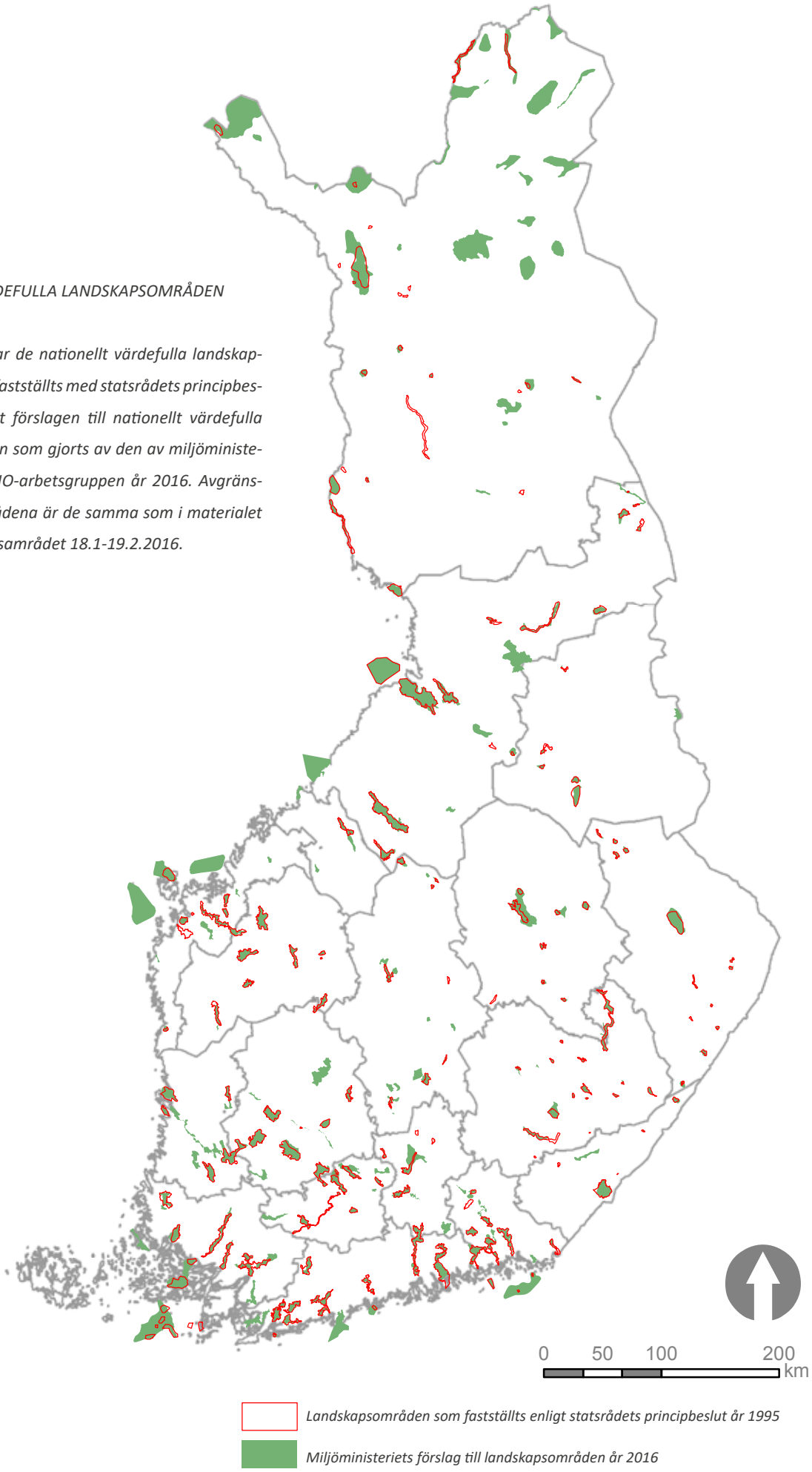

Bilder:

Berglandskap i Ilomants (AH)

Havsfarleden vid Ströömi (PH)

Odlingslandskapen vid Punkalaitumenjoki (KK)

UPPDELNINGEN I LANDSKAPSPROVINSER GÖR DET LÄTTARE ATT KÄNNA IGEN landskapets egenskaper och särdrag i det egna området

Uppdelningen i landskapsprovinser gör det lättare att urskilja kulturlandskapets särdrag i olika delar av Finland. För att det ska vara möjligt att utvärdera landskapets egenskaper, bör man känna till egenskaperna och särdragen för varje landskapsprovins. Det finns tio landskapsprovinser och de kan uppdelas i mindre områden, eller landskapsregioner.

Nordbotten – Lappland

Området har omväxlande ytformer. Mellan berg och fjäll förekommer flacka myr- och ödemarskområden. Åarna slingrar sig genom dalarna eller som forsar i bergsområdena. Byarna har byggts intill åarna, vid sjöstränderna och på bergssluttningarna.

Österbotten

Stora åar och älvar som rinner ut i havet med tydligt avgränsade ådalar och höjder är typiska för området. I detta område finns lite sjöar. I stället förekommer vidsträckta och steniga skärgårdsområden. Traditionell bebyggelse finns längs med åarna och de vägar som följer åstränderna. Byarna är långa radbyar.

Kajanalands och Kuusamo skogsland

Områdets kärna utgörs av berg och dalar och omfattar även Kuusamos branta skogsbeklädda höglandsområde. Det förekommer rikligt med sjöar och vattenleder. Bebyggelse förekommer typiskt på de skogsbeklädda höjderna, men även längs åarna och invid sjöarna.

Ule träsk-regionen

Terrängen är huvudsakligen flack. Ständerna är låglänta och frodiga och på så sätt väl anpassade för jordbruksproduktion. Bebyggelsen är gles och byggnadsgrupperna med ekonomibyggnader breder ut sig över flacka och vidstäckta områden, eller invid sjöstränderna.

Skogskarelen

Likriktat skogsbeklätt berglandskap är typiskt för området. Utsikten sträcker sig långt framför betraktaren. Den typiska bebyggelsen finns på bergskrönen eller oregelbundet på olika sidor av bergen. De högt belägna åkrarna breder ut sig jämnt över höglandet.

Suomenselkä

Områdets terräng är förhållandevis flack, alternativt är höjdförhållandena omväxlande och terrängen kuperad. Enstaka åsar sträcker sig genom området och det förekommer endast lite åkermark. Bebyggelsen är gles och påträffas även uppe på kullarna. Byarna är placerade i dalarna invid vattendragen eller på kullarnas sluttningar.

Sydvästlandet

Visträckta lerhaltiga ådalar är typiska för området. Lerjordarna utgör grunden för jordbruket. Den småskaliga skärgården och de kuperade hällmarkerna bidrar till ett omväxlande landskap. De traditionella byarna finns längs med ådalarna eller i grupperingar på kullarna.

Tavastlands odlings- och insjöland

Området är rätt flackt, men ståtliga bergsklippor, åsar och moränbildningar är allmänna. Det förekommer rikligt med olika vattenleder och sjöar. I området finns även lerjordar. Bebyggelsen är placerad vid vattendragen, i områden med lerjordar finns bebyggelsen i grupperingar, i områden med åsar finns husen uppe på åsarna eller på deras sluttningar. I byarna är byggnaderna uppradade längs med vägarna.

Östra Insjöfinland

Terrängen är mycket omväxlande. Förekomsten av sprickdalar gör att det finns mycket sjöar och vattendrag i området. Åsar och dalar löper genom landskapet. Byarna är belägna på åsarna, nära vattenlederna. Husen är placerade med jämna avstånd från varandra med de egna åkrarna runt huset. I de norra delarna av landskapet är det typiskt med bebyggelse på kullarna.

Södra kustlandet

Området består huvudsakligen av flacka och sluttande lerjordar. Odlingsmark och skog täcker landskapet. Mellan ådalarna finns kuperade skogsområden och hällmarker. De traditionella byarna finns som gruppbyar eller bandbyar vid kusten samt intill åarnas odlingsmarker. Husen är traditionellt placerade, vid åkrarna uppe på kullarna eller på sluttningar i skogsbrynet.

Bilder:

Landskapet vid Ounas- och Pallastunturi (AH)

Landskapet vid Oravivuori (AH)

Aura ådals odlingslandskap (KS)

5 Styrning av markanvändningen på landskapsområden

Att hitta balans i bevarandet och utvecklandet av ett landskap är en utmaning för planläggningen och styrningen av kulturlandskapet. En kontrollerad förändring möjliggör skapandet av ett för framtiden värdefullt kulturlandskap. Var och en som bor på ett värdefullt landskapsområde eller arbetar med landskapet och dess kulturvärden har möjlighet att påverka landskapet så att dess värde bevaras och stiger.

De värdefulla landskapsområdena består av en unik helhet av olika värden. För att underlätta förståelsen av landskapet kan det delas upp i olika delfaktorer. Landskapet består av såväl grundläggande element och egenskaper som placering av bebyggelsen, naturen, gårdsmiljöerna, som enskilda värdefulla kulturmiljöer. Det är skäl att begrunda hur varje delfaktor påverkar landskapet och hur mycket förändringar just denna faktor tål, utan att orsaka att balansen i landskapet störs.

Utmaningarna med landsbygdens landskap ligger i att kombinera bevarandet av den lokala identiteten och särdragen, som är ett villkor för att kulturlandskapets dragningskraft, med de ständiga strukturförändringar som föranleds av samhälleliga och politiska förändringar. Strukturförändringen syns bland annat i att storleken på jordbruken ökar och att verksamheten blir ensidigare, att de små bruken upphör, att näringslivet blir mera månformigt och att man flyttar från landsbygden men också till den.

Med landskapets tolerans avses hur mycket förändringar som kan tillåtas i landskapsstrukturen, i landskapsbilden eller i olika grundläggande faktorer utan att landskapets särdrag går förlorade. Å andra sidan avser man med landskapets tolerans även landskapets känslighet för förändring ur estetisk synpunkt, eller utgående från hur landskapet upplevs.

Element som försämrar landskapets kvalitet kallas för störningar i landskapet. Störningar kan med tiden korrigera sig själva, eller också kan de korrigeras med hjälp av olika skötselåtgärder. Skador i landskapet kan orsaka allvarligare och mera varaktiga förändringar, som kan leda till att landskapsvärdet sjunker i det berörda området.

Landsbygdens landskap är en del av kulturarvet. I landskapet finns många element som vi kan bevara och vårda. Varje generation bidrar med traditioner och för dem vidare. Det är även vår uppgift.

Bild: Aura ådals odlingslandskap (KS)

BEAKTA landskapets grundläggande element

Landskapets grundläggande element utgörs av höjder, dalar, sluttningar, slätter, vattendrag, bebyggelsens placering, landmärken och landskapets knutpunkter. Förändringar i grundelementen kan förändra landskapet permanent samt medföra förändringar i landskapsstrukturen och landskapsbilden. Grundelementens inbördes förhållande formar områdets landskapsstruktur. Landskapet är uppbyggt av en dynamisk helhet av terrängformer och naturprocesser, vars primära element är jordmån och bergrund, klimat, vatten, levande natur samt kulturmiljöer.

Landskapet är en del av områdets identitet och genom att känna till det har man lättare att förstå sig på området. Terrängformerna (höjderna, sluttningarna och dalarna) utgör ryggraden för landskapet i ett område. Om man ingriper i terrängformerna på konstgjord väg påverkas även landskapsbilden på ett betydande sätt. Terrängformerna påverkar speciellt hur området ter sig visuellt, samt hurdana utsikter och vyer som öppnar sig över landskapet.

Bild: Dallandskapet vid Viisarimäki och Rutalahti (AH)

Höjder

De högsta höjdkurvorna avser höjder som består av berggrund och morän samt grus eller sand som den möjligen täcks av. Höjder utgörs av berg-, ås- och moränryggar samt fjäll.

Höjderna skapar vidsträckthet och gränser i landskapet. De är de mest synliga grundelementen i landskapet.

Bosättningen är ofta belägen så, att den stöder sig mot höjden och öppnar sig över dalen. På höjderna finns även bebyggelse, bland annat i bergsbyarna i östra Finland och i byarna på kullarna i norra Savolax.

Höjderna ramar in landskapet och ger det en ryggrad.

Höjdernas tolerans

Åtgärder på höjderna är lätt synliga i landskapet och därför är höjderna känsliga för förändringar. Omfattande åtgärder syns på långt håll.

Förändringar i landskapet uppstår i allmänhet som en följd av skogsbruk på höjderna. Det är därför skäl att planera skogsvårdsåtgärderna så att man uppnår en enhetlig linje och form. Skogsvården bör ta ställning till hur slutavverkningar på de högsta områdena kommer att synas i det omgivande landskapet. Å andra sidan kan en anpassad avverkning även öppna upp nya utsikter så att särdragen i landskapet blir synliga.

Marktäkt borde planeras så, att det inte syns i landskapet på ett störande sätt. Marktäkt borde inte få påverka landskapets terrängformer eller landskapslinjer då man betraktar landskapet på långt avstånd. Vindkraft är inte att rekommendera på nationellt värdefulla landskapsområden eller i deras omedelbara närhet.

Höjdernas landskap bevaras bäst då man fortsätter med traditionell markanvändning, oberoende om det handlar om ett bebyggt område, åker eller skog. Landskapen i byar invid kullar och berg tål inte att åkrarna beskogas. Vid planering av avverkningar bör det vara möjligt att beakta landskapet på ett bra sätt.

LANDSKAPETS GRUNDELEMENT

Dalar

De lägsta delarna av höjdkurvorna betecknar dalar. Dalar definieras på basen av terrängformer och jordmån. Jordmånen består till största delar av finfördelat material, såsom fin mjäla, silt och lera. Dalar kan utgöras av genombrottsdalar, slätter, å-, eller sjödalar samt dalar invid havsvikar.

Den typiska markanvändningsformen för dalar i kulturlandskap är jordbruk, vilket har bidragit till landskapsmässigt betydande öppna områden.

På basen av bebyggelsen och de odlade markerna kan man på landskapsområden fastställa en viss höjdnivå, under vilken de odlade dalarna förekommer.

Ådalar är typiska på landskapsområden i bland annat Egentliga Finland, Nyland, Södra Österbotten, Kymmenedalen och Lappland.

Dalarnas tolerans

Åkerbruket i dalarna borde bevaras. Dalarnas landskap tål inte bebyggelse av tätortskaraktär. Jordmånen och höjdförhållandena bidrar till att dalarna i allmänhet inte lämpar sig för byggande.

Produktionsbyggnader för jordbruket bör anpassas till landskapet och de kan även medvetet placeras på åkermark.

Dalarnas åkrar bör inte beskogas. Vid beskogning går det vidsträckta landskapet, som är typiskt för dalarna, förlorat och landskapsstrukturen förändras på ett betydande sätt.

Odling av dalarna säkrar det öppna kulturlandskapets bevarande. Beskogning och bebyggande av dalar borde undvikas.

Bild: Kulturlandskapen i Auttoinen och Vesijako

Slätter

Vidsträckta öppna åkerslätter är typiska för södra Finland och västkusten. Lanskapet är ofta storskaligt och bosättningen är utbredd. Slätternas landskap är öppet och visträckt.

Finlands största slätter finns i Österbotten. Även på landskapsområden i Satakunda och Egentliga Finland samt invid Limingo i Uleåborg finns betydande slätter.

Slätternas tolerans

På slätterna är det skäl att fästa uppmärksamhet vid landskapet som syns på nära håll, från vägen. Slätternas storskaliga landskap tål tillbyggen och utbyggande av jordbruket bättre än ett småskaligt landskap. Nybyggen borde placeras intill befintliga byggnader.

Beskogning av åkerfigurer som är centrala för landskapet kan sluta de för slättlandskapet typiska öppna vyerna.

Oåterkalleliga förändringar i landskapet härrör sig oftast från byggande, bearbetning av markytan, flyttning av jordmassor och bebyggande av åkrar. Med tiden kan de eventuellt anpassas till miljön. Genom att göra korrigeringar i landskapsbilden kan man ofta påverka även negativa förändringar.

LANDSKAPETS GRUNDELEMENT

Sluttningar

Landskapsstrukturens övergångszoner finns mellan dalar och höjder. Sluttningarna utgör traditionella områden för byggande, vägar, verksamhet och produktion. De är de mest anpassningsbara områdena i landskapet.

Byggnadsplatsernas typiska placering är i de nedre eller mellersta delarna av sluttningarna.

På istiden har de högsta områdena i östra Finland varit ovanför vattenytan och i dessa områden, som undgått urlakning, finns de bäst anpassade zonerna för byggande i de övre delarna av sluttningarna eller uppe på höjderna.

Sluttningarnas tolerans

Sluttningarna är de mest anpassningsbara delarna i landskapet, men kräver ändå noggrann övervägning av byggnadsplatsernas placering. Den mest allmänna och anpassningsbara delen finns i sluttningens mellersta eller nedre del.

Nya vägar borde anpassas till topografin i terrängen. Kullar som syns på långt avstånd bör inte klyvas av vägar, i stället bör vägarna dras runt kullarna.

På höjdernas sluttningar finns de bästa byggplatserna och det är till dessa platser man bör rikta tillbyggen. Trädgårdarna bäddar in även ny bebyggelse så att den passar in i landskapet.

Bild: Vanajavesidalen och Aulanko (AH)

Knutpunkter och landmärken i landskapet

Knutpunkter utgörs av de platser där landskapet eller dess inre förhållanden förändras. Vid knutpunkterna möts många starka landskapselement och här har bosättning tillkommit ofta redan under förhistorisk tid. Vid knutpunkterna finns ofta någon betydande byggnad, såsom en herrgård. En typisk knutpunkt för landskapet är också till exempel en åmynning vid havet.

Ett landmärke är ett naturelement eller ett resultat av människans verksamhet, som skiljer sig från omgivningen. Typiska landmärken utgörs av klippor, stora träd, kyrkor eller höga byggnader.

Landskapets knutpunkter och landmärken strukturerar upp landskapet och gör det lättare att uppfatta det.

Toleransen hos knutpunkter och landmärken i landskapet

Landskapets knutpunkter och deras omgivningar är känsliga för förändringar. De känsligaste platserna bör inte bebyggas eller utsättas för åtgärder som förändrar landskapet. Funktionella knutpunkter, såsom byarnas bebyggda skärningspunker har däremot hög tolerans för planerad utveckling av området.

Landmärkena kan ha ett betydande symboliskt värde och deras synliga värde bör inte försvagas. Även enskilda byggnader kan fungera som landmärken.

Planera åtgärderna i landskapets knutpunkter väl och bevara landmärkena. Nya landmärken kräver speciellt noggrann planering och man bör försäkra sig om att de harmonierar med det övriga landskapet.

LANDSKAPETS GRUNDELEMENT

Stränder, vattendrag och skärgårdar vid havet

I värdefulla landskapsområden finns det ofta vattendrag såsom åar, sjöar och hav. Vattendragen utgör alltid ett betydelsefullt landskapselement. Stränderna utgör landskapsmässigt den zon, genom vilken man upptäcker vattendragen.

Över vattendragen öppnar sig vyer nära och fjärran. Vattendragen är även viktiga transportleder.

Skärgårdens landskapsstruktur avviker från övriga Finland. Skärgårdens landskap är ofta öppet, bergigt och kargt. Strandlinjen är sällan enhetlig. Kobbar, skär och havsvikar bildar ett mångformigt strandområde.

Skärgården påverkas av landhöjningen som ständigt formar skären, landskapet och naturen. Vid kusten är skärgårdens landskap ofta mosaikartat och oenhetligt.

Skärgårdens landskap hotas av att traditionella näringsgrenar dör ut och av att fritidsbebyggelsen ökar explosionsartat.

Toleransen hos stränder, vattendrag och skärgårdar vid havet

Klippiga och lövskogsdominerade uddar är speciellt känsliga för fritidsbebyggelse. De bästa platserna för fritidsbebyggelse finns inne i vikarna, som även är naturliga hamnplatser.

Byggande bör undvikas i kantzonen mellan åker och strand, speciellt då kantzonen är smal och finns på en synlig plats i landskapet. På värdefulla landskapsområden bör byggande på strandåkarar undvikas, eftersom de i allmänhet utgör landskapsmässigt betydelsefulla utsikter.

På vissa landskapsområden är åstränderna typiska byggplatser och i dessa fall rekommenderas traditionsenligt byggande. Den i regel småskaliga och varierande landskapsstrukturen i skärgården är mycket känslig för förändringar.

Strandbyggande syns långt och kan förändra landskapet. Det är därför viktigt med en grundlig planering. Byggnader smälter bättre in i landskapet då man sparar trädbestånd vid stranden.

Genom att göra öppningar i strandskogen kan man förbättra utsikten och landskapsvärdet, även med tanke på utsikten från vattnet inåt land.

Bild: Kulturlandskapet i Hämeenkyrö (JA)

LÄR DIG ATT SE landskapets särdrag

Landskapets särdrag skapar detaljer, tillstånd, enhetlighet och vyer i landskapet. De är egenskaper som gör varje landskap unikt. En markanvändningsplanering som beaktar särdragen bidrar till ett balanserat landskap.

LANDSKAPETS SÄRDRAG

Småskalighet och storskalighet i landskapet

Ett värdefullt landskapsområde kan bestå av vidsträckta, storskaliga områden eller mångformiga och småskaliga områden.

Ett småskaligt landskap är ofta slutet, mångformigt och detaljrikt. Det är ofta ett väldigt varierande landskap, som även är känsligt för förändringar.

Ett storskaligt landskap är öppet, storskaligt och visträckt.

Toleransen hos ett småskaligt och storskaligt landskap

Ett småskaligt landskap är visuellt känsligt och tål förändringar sämre. Ett opassande element som läggs till kan ensamt orsaka att landskapsvyer går förlorade.

Alla byggnadsplatser bör granskas separat. Å andra sidan kan man i ett småskaligt landskap lätt tillföra nya enstaka bostadshus.

Ett storskaligt landskap tål bättre olika förändringar och även storskaligt byggande. Vidsträckta åkerlandskap borde dock bevaras öppna och bebyggelsen hänvisas till kantzonerna.

Bild: Vattaja strandlandskap (AK)

Landskapets särdrag formas av förhållandet mellan grundelementen i landskapet.

LANDSKAPETS SÄRDRAG

Landskapets tidsmässiga karaktär och enhetlighet

Tidsmässig karaktär och enhetlighet är viktiga kännetecken för ett värdefullt landskapsområde. Den tidsmässiga karaktären beskriver de kulturhistoriska tidsperioder som är synliga i landskapet. Vid planeringen av markanvändningen är det viktigt att bevara de historiska skikten, varav de mest synliga är öppna odlingslandskap, gammal byggnadskultur och historiska vägdragningar.

Helhetsintrycket av ett landskap avgörs av hur helt och enhetligt det är. Ett helt och enhetligt landskap har en tydlig uppbyggnad och ett tydligt visuellt uttryck. Att ett landskap ger ett helt och enhetligt intryck innebär att de olika landskapselementen uppnått en stabilitet och att de harmonierar med varandra.

Toleransen hos landskapets tidsmässiga karaktär och enhetlighet

De visuella egenskaperna och den historiska atmosfären i ett historiskt värdefullt kulturlandskap kan försvagas eller gå förlorade på grund av byggande som inte lämpar sig för området.

Byggande eller markanvändning i ett område med en känslig landskapsbild kan orsaka att landskapsbildens enhetlighet förstörs.

Med rätt materialval och färgsättning kan man säkra kontinuiteten för den tidsmässiga karaktären och enhetligheten.

Värdet och betydelsen av ett kulturlandskap ökar då dess enhetlighet och tidsmässiga karaktär bevaras. Det är viktigt att värna om dessa landskapselement.

Bild: Kulturlandskap i Kuukanpää (AH)

Form och storleksförhållanden i landskapet

Berggrunden avgör landskapets grundform, rytm, sträckning och storleksförhållanden.

Skogskanter, vattendrag, åsar, sprickdalar och berggrund anger hur landskapet sträcker sig. I kulturmiljöer följer vägarna, åkrarna och bebyggelse landskapet.

Formen har stor betydelse för landskapet och vegetationen lyfter ytterligare fram landskapets form.

Toleransen för form och storleksförhållanden i landskapet

Ifall att markanvändningen inte anpassas till storleksförhållanden och sträckning uppstår skador i landskapet.

Marktäkt bör planeras så att inte synliga förändringar uppstår i landskapet då det betraktas på nära håll eller på långt avstånd. Platsen för marktäkt kan göras osynlig med hjälp av trädplanteringar eller genom att man sparar ett skyddande trädbestånd runt marktäkten.

Landskapsbilden försämras om man bryter enhetliga utsiktslinjer och därför bör inte vägar anläggas så att de korsar ett landskap som tydligt sträcker sig i en viss riktning.

I ett landskap med storskaliga storleksförhållanden är det lättare att hitta lämpliga platser för byggande.

LANDSKAPETS SÄRDRAG

Mångformighet i landskapets detaljer

Mångformighet uppstår som en följd av variation i öppenhet och slutenhet, utsikter och vyer, vattendrag, berg, vårdbiotoper, holmar, kantzoner, samt av byggnationer såsom lador, stengärdsgårdar, stängsel, landskapsträd, trädalléer, bryggor och broar.

Gamla traditionella byggnationer försvinner ur landskapet om man inte hittar ny användning för dem.

Detaljerna i ett landskap gör det levande och intressant.

Toleransen hos mångformigheten i landskapets detaljer

Man bör bevara så mycket detaljer i ett landskap som möjligt. Detaljerna bör lyftas fram och utvecklas.

Då man planerar nya byggnationer bör man uppmärksamma miljön med tanke på modell, färgsättning och storleksförhållanden.

Se till att bevara detaljerna i landskapet, utöka dem och vårda landskapet även som en helhet.

LANDSKAPETS SÄRDRAG

Landskapet på nära håll och på långt avstånd, eller vyerna

Indelningen av landskapet i landskap som kan betraktas på nära håll och på långt avstånd härrör sig från att människan med sin tredimensionella syn förmår se under hundra meter framför sig. Inom detta avstånd finns det närbelägna landskapet i vilket människan kan urskilja enskilda föremål och deras inbördes relation samt färger, former och ljuskällor.

Det närbelägna landskapet kan ses som ett slutet utrymme, men i allmänhet öppnas där även upp vyer till landskapet i fjärran. Då människan rör sig uppstår en serie av landskapsrum. Människans uppdelning av landskapet i rum sker ofta endast undermedvetet, men det hjälper henne att orientera sig i omgivningen och uppfatta landskapsstrukturen.

I landskapet i fjärran förmår inte människan urskilja enskilda små objekt, utan de smälter samman till en del av helheten eller också uppfattas de som delar av helheten. Landskapet uppfattas som angränsande ytor, som gör det möjligt att avgöra avstånd. De angränsande ytorna tillför landskapet djup och rumskänsla. Luftens egenskaper gör att ytornas färg bleknar och får en blå ton då avståndet växer.

Toleransen hos landskapet nära och fjärran

Landskapet bör iakttas såväl från den planerade byggplatsen, som mot den planerade byggplatsen. På detta sätt får man en uppfattning om dess inverkan på det närbelägna landskapet och på vyerna. Det är viktigt att konstatera hur vyernas linjer och axlar löper, samt att bevara dem öppna.

Vägdragningar påverkar det närbelägna landskapet samt hur man upplever det. Förändringar i vägdragningarna påverkar även det omgivande landskapet.

I det fjärran belägna landskapet kan man inte urskilja små förändringar och även stora förändringar smälter samman med helheten. Men till exempel stora byggnader, vindmöllor, stora marktäktsområden och vidsträckta avverkningar syns även i landskapet längre bort. Ett nytt element kan orsaka att det blir ett avbrott i vyn, att det ursprungligt öppna landskapet sluts eller att det uppfattas som slutet.

Undvik att stänga vyer och delar av vyer, samt förhindra stora förändringar längs en betydelsefull utsiktsaxel.

LANDSKAPETS SÄRDRAG

Landskapsrum

Ett landskapsrum bildas av landskapets grundelement och deras inbördes relation. Landskapsrummet kan utgöras av en tydligt avgränsad helhet eller av ett gränslöst öppet område. Landskapsrummen kan bilda tydliga rumsserier.

Jordskorpan med sitt täcke formar landskapsrummets golv medan himlen samt trädens och skogens grenverk utgör taket. Även vattenytan kan fungera som botten, eller golv för ett landskapsrum. Landskapsrummet avgränsas av terrängformer, skogskanter, byggnader och byggnadsgrupper.

Landskapsrummets tolerans

De olika element som avgränsar ett landskapsrum har stor betydelse och borde därför bevaras hela och enhetliga.

I ett småskaligt landskap är landskapsrummen mycket utsatta för förändring.

Angränsande landskapsrum och landskapets kantzoner är speciellt känsliga för förändring.

Bevara och ta hand om landskapsrummets kantzoner.

LANDSKAPETS SÄRDRAG

Landskapsbilden

Landskapsbilden är ett visuellt gestaltbart uttryck av landskapsstrukturen och en helhet som bildas av landskapsrummet.

Landskapsbildens tolerans

De speciellt känsliga elementen i landskapsbilden utgörs av detaljrika delar i landskapet, betydelsefulla och tydligt urskiljbara höjder, viktiga vyer och deras axlar, landmärken samt värdefulla platser.

Byggande eller annan markanvändning i ett område med en känslig landskapsbild kan orsaka att landskapets enhetlighet eller helhet förstörs. Det kan även orsaka annan störning av landskapet.

Granska landskapsbilden och tänk efter vilka element som passar in i landskapet och hur de borde placeras.

Bilder:

Landskap vid Ounas- och Pallastunturi (SM)

Kulturlandskap vid slottsberget i Hakoinen (AH)

IDENTIFIERA områdets traditionella boplatser

Boendet på landsbygden är traditionellt beläget i en så kallad mänsklig zon för boende och byggande. Denna zon tål bäst de förändringar som boendet för med sig och den är ofta belägen nedanom de högsta vattendelarområdena och ovanom vattendrag och strandområden. Zonen för boende kan lätt avläsas på basen av höjdkurvorna och den finns på olika ställen i de olika landskapsområdena.

Jordmånen och berggrunden har sedan långt tillbaka i historien avgjort var i landskapet de olika markanvändningsformerna äger rum. Istidens smältvatten har både urlakat och ansamlat näringsrik jord på olika höjder. De områden som är bäst lämpade för odling har röjts till åkrar medan skogen har fått breda ut sig i de steniga och bergiga områdena. Torra och varma platser vid åkerkanterna och på skogsholmarna har valts ut för boende. Husen har ofta byggts i anslutning till ett landskapselement eller en knutpunkt, vid gränsen mellan skog och åker, på en kulle eller annan höjd, vid en vägkorsning eller invid befintlig bebyggelse. Vägnätet har ursprungligen dragits upp på åsar och andra höjder.

Även olika typer av byar samt skiftesförrättningar har påverkat byggnadernas placering i landskapet. Bytyperna har uppkommit som en följd av byns storlek eller form. Bytypen kan även ha uppkommit enligt bostadsgruppens form. Många byar har drag av olika bytyper. Bytyperna har förändrats och blandats upp under århundraden. Speciellt storskiftet och nyskiftet formade bystrukturen och påverkade boplatserna. De bästa nya byggplatserna står att finna i den mänskliga zonen samt genom att granska gamla bytyper.

Byggnadstraditionen på landsbygden i Finland har under århundraden smultit väl in i landskapet. Den största förändringen inträffade på 1970-talet då en ny byggnadsstil kom till, som avvek från den traditionella. Nya byggnadsmaterial användes och byggnadernas skala samt placering i landskapet ändrades. Egnahemshuset som bondeform uppstod först i början på 1900-talet i städerna. På landsbygden bodde man ända till Finlands självständighet i allmogehus och torp, för att kombinera arbete och boende. Även under återuppbyggnadstiden byggdes husen som bondgårdar. På landsbygden började de egentliga egnahemshusen byggas först på 1960-70 talen. Egnahemshuset kan placeras så att det naturligt passar in i landskapet, genom att man följer traditioner vid placering, vid anläggning av trädgård och vid val av arkitektur.

I fråga om nybyggen lönar det sig att fundera på vilka egenskaper som tar fram det traditionella byggandet så att byggnaden passar in i miljön. Byggnadernas arkitektur, byggnationerna och deras placering har utformats på lokal nivå. Speciellt på värdefulla landskapsområden bör man främja kontinuiteten för denna kulturtradition.

Det är ändå bra att komma ihåg att landskapet inte alltid försämras av byggande. Väl förverkligade byggnader kan även tillföra landskapet en värdefull struktur.

- planläggare, Birkaland

Bild: Skärgårdslandskap i den östra delen av Finska viken (HP)

Vad det lönar sig att gynna vid byggande

- byggnadsplanering som beaktar utgångspunkterna i landskapet
- ett eget traditionellt byggnadssätt i modern form, eftersom nybyggen måste följa sin tid
- traditionella zoner för byggande
- morän- och sandmarker, samt sydsluttningar
- byggnadslösningar och trädgårdsbyggande som följer landskapets naturliga former
- traditionellt åstak
- finländsk byggnadstradition, vars proportioner och harmoni byggs upp av ett vackert förhållande mellan de olika byggnadsdelarna, byggnadselementens sparsamhet och ändamålsenlighet samt välarbetade detaljer
- färgsättning med jordpigment, nyanser av till exempel gult, rött och brunt, brutet ljusgrönt, mörk kimrök och grafit samt brutna vita färger av titan-, zink- och krita
- en färghierarki i gårdsbyggnaderna så att bostadshuset skiljer sig från ekonomibyggnaderna
- trä som byggnadsmaterial på landsbygden
- trädgårdsväxter för att anpassa nybyggen till sin miljö

Vad det lönar sig att undvika vid byggande

- för stora byggnader i proportion till landskapet eller platsen
- tvåvåningsbyggnader, ifall det inte följer byggnadstraditionen för regionen i fråga
- för mångformiga byggnader med otaliga detaljer
- svåra sluttningslösningar, som är placerade för högt upp på sluttningen, eller på backen
- för landskapet olämpliga färger (till exempel starka kalla färger)
- en byggplats på en axel för en viktig landskapsvy eller dess ände, eller en byggplats på en viktigt utsiktplats
- byggplatser där det finns rikligt med naturvärden
- byggplatser på öppen åkermark
- sönderbyggande av enhetliga och landskapsmässigt betydelsefulla skogskanter
- byggande på karga höjder
- landskapsformgivning som avviker från den omgivande topografin

Bild: Backbosättning i Lehtimäki (AK)

För planeringen av byggplatsen är det bra att försöka identifiera bytypen i landskapet.

Bytyper	
åsby	Åsbyarnas landskap domineras av en ås som följer odlingsområdet. Gårdarna är belägna på åsens sluttning eller lägre ner. Dessa typer av byar kännetecknas av glesbygdsbosättning som är tätt placerad. Åsbyar finns i olika delar av Finland.
älvby	En älvby kännetecknas av att en älv, å eller större bäck rinner genom ett långsträckt odlingslandskap. Gårdarna är belägna intill en allmän väg som löper längs med ån, eller vid de vägar som förgrenar sig från denna. Tätt belägen glesbygdsbosättning eller spridd bosättning är de mest allmänna typerna av boende i älvbyarna. Denna typ av boende förekommer speciellt i Österbotten och södra Finlands älv- och ådalar.
sjöby	I en sjöby domineras landskapet av en sjö med omgivande odlingar. Åkrarna vätter mot sjön och gårdarna finns i grupper eller utspridda vid den väg som löper genom åkerlandskapet eller bredvid det. Denna typ av by förekommer i Insjöfinland.
kullby	Låga kullar dominerar odlingslandskapet i en kullby. Gårdarna finns vanligen utspridda på kullarna eller deras syd- och västsluttningar, eller också förekommer de i små grupper längs med den väg som går igenom byn. Denna typ av by förekommer främst i Tavastland och Egentliga Finland.
skogsby	I en skogsby är odlingsslätterna små, ofta avgränsade av kullformade skogsområden. Gårdarna är oftast belägna vid den åkerkant som är närmast den allmänna vägen. Utspridd boendeform dominerar. Skogsbyar finns i östra och norra Finland.
slättby	En slättby domineras av en vidsträckt åkerslätt. Bondgårdarna finns intill en allmän väg som sträcker sig tvärs över slätten, eller vid de vägar som förgrenar sig. Den mest allmänna boendeformen utgörs av spridd gruppbosättning och den förekommer som mest på slätterna i Österbotten och sydvästra Finland.
bergsby	I en bergsby finns gårdarna enskilt eller i grupp intill ett högt beläget, i allmänhet litet åkerområde. Denna typ av by är allmän i Savolax, Kajana och norra Karelen.
bytyp med mångfacetterad struktur	Det finns endast få renodlade typer av byar. I samma by finns ofta drag av flera olika bytyper.

Källa: Ettanen, S. 2014. Kiinteistö- ja tilusrakenteen muutokset maaseudun kulttuurimaiseman muokkaajina. Käyttömaantieteen laitos. Aalto University publication series. Doctoral dissertations 19/2014.

Zoner för boende *(Karta över området Estby-Porkala, Kyrkslätt)*

På landsbygden är boendet traditionellt beläget inom den så kallade mänskliga zonen, eller området för boende och funktioner. Denna boendezon förekommer i allmänhet mellan ytterlighetsområdena i landskapet, nedanom de högsta vattendelarområdena och ovanom vattendrag och strandområden. Till exempel mellan Estby och Porkala i Kyrkslätt är zonen för boende huvudsakligen belägen i det på kartan orangefärgade området, 7,5-17,5 m.ö.h. Där finner man även platserna för framtidens tillbyggen.

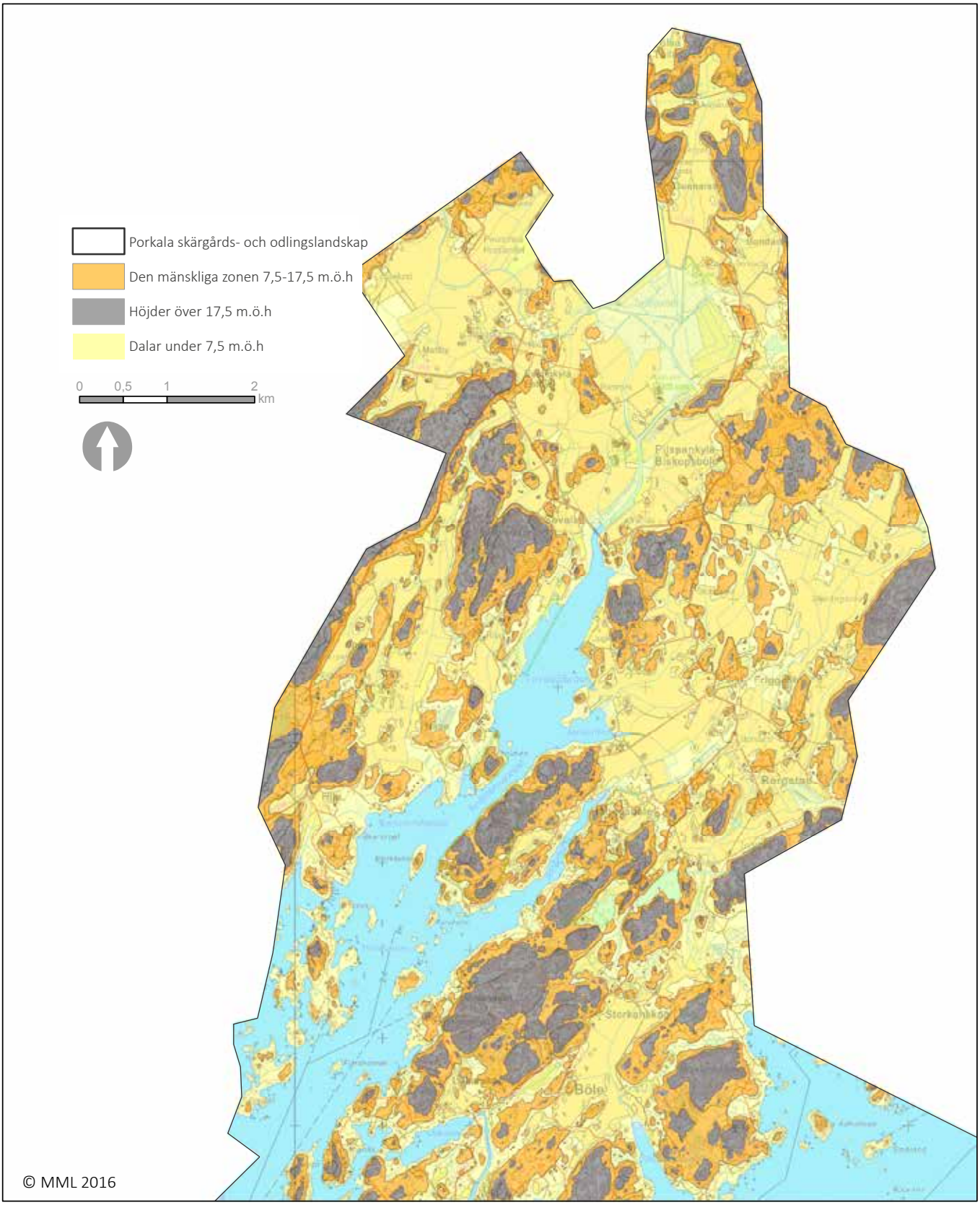

ÖKA OCH BEVARA naturens och landskapets mångfald i jord- och skogsbruksmiljön

Naturvård ökar mångfalden i landskapet och de betande djuren gör landskapet mera levande. Lummigheten och kargheten i naturen, samt mängden och mångfalden av detaljer har stor inverkan på landskapet. Naturens mångfald i jordbruksmiljön tryggas bland annat genom skötsel av vårdbiotoper och olika kantzoner.

JORD- OCH SKOGSBRUKSMILJÖER

Åkrar

Åkrarna utgör det viktigaste elementet i kulturlandskapet. Öppenheten i landsbygdens kulturlandskap grundar sig i åkrarna.

Omväxling i förekomst av odlingsväxter, betande djur och årscirkulationen på åkrarna tillför mångfald i odlingsslättens landskap.

Vad bör man beakta?

Det viktigaste är att fortsätta med åkerbruket. Beskogning av åkrar orsakar en varaktig förändring av kulturlandskapet. Åkrarna bör reserveras främst för jordbruk.

Åkermarken lämpar sig inte för byggande. Det är svårt att sia om framtiden, men till exempel klimatförändringen kan medföra att åkermarken blir mer värdefull än tomtmarken.

I anslutning till en bondgård är det möjligt med väl planerade tilläggsbyggen även på åkermark.

MILJÖER

Vårdbiotoper och naturbeten

Vårdbiotoper, ängar och naturbeten tillför mångfald i naturen och småskalighet i landskapet. Deras värde grundar sig på en långvarig betestradition och en värdefull flora.

Vad bör man beakta?

Endast en fortsatt vård kan trygga naturens och landskapets mångfald i dessa områden. Naturens mångfaldsobjekt är betydelsefulla detaljer i landsbygdens kulturlandskap och de bör bevaras obebyggda. Igenvuxna vårdbiotoper kan röjas och återställas till landskapets höjdpunkter.

JORD- OCH SKOGSBRUKS

Skogsholmar, kantzoner, enskilda landskapsträd och trädalléer

Skogsholmar, kantzoner mellan åker och skog, landskapsträd och trädalléer ökar landskapets och naturens mångfald. I dessa miljöer finns vilo-, födo-, och boplatser för djur och fåglar.

Mångfalden i kantzonen mellan åker och skog har ett betydande värde såväl ur ekologisk som ur landskapsmässig synpunkt.

Skogsholmar och trädalléer skapar mångfald i landskapet och gör det mer intressant.

Vad bör man beakta?

Man bör inte avverka skogsholmarnas och kantzonernas hela trädbestånd utan gallra med eftertanke och spara speciellt landskapsmässigt värdefulla träd. Enskilda träd är värda att bevara i ett åkerlandskap.

Trädalléer och trädrader bör förnyas helt på en gång. Beakta bredden på moderna jordbruksmaskiner för att avgöra avstånden mellan träden.

Lämna naturmässigt värdefulla skogsholmar och kantzoner utanför byggande.

Skogar

Skogarna är en central del av landskapet. De framhäver linjer och former i det övergripande landskapet samt bildar gränser för det öppna kulturlandskapet.

Skogsnaturens mångfald utgörs av mängden av olika arter och mångfalden av olika livsmiljöer. Ädla lövträd, gamla aspar och sälgar samt murkna träd är speciellt viktiga med tanke på mångfalden.

Skogsbruksåtgärder påverkar landskapet under en lång tid. De största förändringarna orsakas av avverkningar. Man kan lindra effekterna genom att välja en situationsanpassad avverkning, genom att avgränsa avverkningen och lämna områden oavverkade samt genom att spara naturvårdsträd.

Skogsbruket planeras och förverkligas områdesvis och avgränsningarna för åtgärdsområdena görs så att de är ändamålsenliga. Skogsvårdens målsättning är ett ekonomiskt, landskapsmässigt och ekologiskt skogsbruk samt en hållbar virkesproduktion.

Vad bör man beakta?

Skogsbruket påverkar alltid landskapet. I det närbelägna landskapet är effekterna starkt synliga, men de begränsas till den närmaste skogen. I landskap som betraktas på långt avstånd kan förnyelse av skogen orsaka betydande störning i landskapet. För att betona områdets särdrag, lönar det sig inom skogsvården att avgränsa avverkningarna, öppna upp utsikter samt odla för området naturliga trädarter.

Formen på förnyelseytan bör vara naturenlig och följa terrängformerna. Vid förnyelsen av skogen på en bergstopp lämnas, om möjligt, sparträd intill den kvarlämnade skogskanten. Då man betraktar bergstoppens silhuett bör det inte synas ”hål” mot himlen.

Vid avverkning av strandskogar bör skyddszonen vara av varierande bredd. Ståtliga träd framhävs och strandskogens enhetlighet bevaras, sett från vattnet mot land.

Genom röjning av träd och buskar kan man även öppna utsikter i landskapet.

I och med att odlingsmarker i varmare länder torkar ut och ödeläggs på grund av klimatförändringen, stiger värdet på våra åkrar i den globala matproduktionen.

- planläggare, Nyland

Bild: Juupajoki kulturlandskap (JA)

PLANERA gårdscentrum MED OMSORG

Bondgårdens byggnader har traditionellt bildat en kontrollerad helhet med rätta proportioner beträffande storlek och form. Träden i trädgården knyter samman byggnaderna med landskapet och mjukar upp helheten, men täcker ändå inte byggnaderna helt. Traditionella växtarter på gårdar, i parker och i trädgårdar rekommenderas. Dagens jordbruk har en annan skala jämfört med tidigare. Vid planeringen av omgivningen vid ett gårdscentrum är det allt viktigare att beakta även landskapsmässiga faktorer.

För gårdscentra är det typiskt att byggandet genomförs i olika skeden. Landskapsmässig enhetlighet uppnås med färger, material och ett enhetligt formspråk samt genom en balanserad placering av byggnaderna.

Den moderna nya produktionsbyggnaden är till sin skala oftast märkbart större än det gamla byggnadsbeståndet. Jordmånen, klimatet och funktionaliteten avgör byggplatsen, men även landskapet har betydelse. Om det inte är möjligt att placera byggnaden bredvid det gamla gårdscentrat, kan en placering längre bort ge mera valmöjligheter beträffande platsen. I det fallet kan det vara lättare att anpassa byggnaden till landskapet och terrängformerna.

JORDBRUKSCENTRA

Gårdscentrumhelheter

Gamla finländska gårdar som omges av stora träd och en parkliknande omgivning har ett betydande landskapsvärde. Trädgårdarna och gamla byggnadsgrupper utgör en viktig del av landsbygdens landskap.

Gårdsenheter i utveckling skapar kulturlandskap av detta århundrade. Denna landsbygdsmiljö kan definieras som effektiv, trygg och funktionell.

Vad bör man beakta?

Gårdscentrum är en helhet och vid tillbyggen bör man beakta fasaden. Fasaden ger en uppfattning om hela bondgården.

En gammal, traditionell parkliknande miljö passar även runt nya produktionsbyggnader. Trädbeståndet skuggar, möjliggör mikroklimat och binder samman byggnaderna med omgivningen. Trädbestånd är även lättskötta.

Vid utvecklandet av gårdscentrum lönar det sig också att tänka på framtiden och behov av tillbyggen på förhand, för att möjliggöra en god planering.

JORDBRUKSCENTRA

Bondgårdens huvudbyggnad

Gårdscentrats bostads- och ekonomibyggnader kan representera det äldsta bevarade skiktet av bostadsbyggande på landsbygden.

Huvudbyggnaden är högst i hierarkin vad gäller gårdscentrats landskap. Den har stor betydelse även i landskapet för hela byn.

Vad bör man beakta?

Det är viktigt att bevara och restaurera gamla huvudbyggnader. De utgör en unik del av landskapets kulturhistoria och kulturarv.

Nya huvudbyggnader kan byggas på samma plats där den gamla huvudbyggnaden stått, eller på en annars lämplig plats i gårdsmiljön.

Huvudbyggnaden bör framträda i landskapet. Täck inte in den med andra byggnader. Man bör inte heller låta den täckas in av vegetationen.

JORDBRUKSCENTRA

Byggande i anslutning till energiproduktion

Användningen av förnyelsebar energi skall enligt energi- och klimatstrategin öka i framtiden och det kommer att synas som en del av landskapet.

Vindkraftverken bidrar med ett industriellt element i det traditionella landskapet.

Vad bör man beakta?

Byggande av vindkraftvek rekommenderas inte på värdefulla landskapsområden eller i deras närhet.

Kraftverk för träflis och biogas i samband med jordbruket passar bra in i bondgårdens byggnadsbestånd. En bra planering beaktar det befintliga byggnadsarvet.

Solpaneler passar på stora tak- eller väggytor. Stora solkraftverk som placeras på åker påverkar landskapet på ett betydande sätt, varför man rekommenderar att fästa solfångarna på byggnader.

Bild: Skärgårds- och odlingslandskap i Porkala (AH)

Silon och torkar

Silon och torkar som syns i landskapet beskriver jordbruket och produktionsinriktningen. De fungerar även som nutida landmärken.

Vad bör man beakta?

Man kan skapa rytm och struktur i långa produktionsbyggnader med hjälp av höga byggnadsvolymer. Silon och torkar hör till landsbygdens landskap och de utgör en del av en funktionell helhet. Deras kommande placering borde även granskas från utsidan av gårdscentrat. Vid valet av placering är ändå funktionaliteten viktig.

JORDBRUKSCENTRA

Maskinhallar och lagerbyggnader

Gårdscentra har bebyggts med många nya maskinhallar och lagerbyggnader i takt med att maskinparken har vuxit. Byggnaderna har också en större skala än de gamla hallarna och lagerbyggnaderna.

Vad bör man beakta?

Med hjälp av maskinhallar och lagerbyggnader kan man komplettera en tomt med nya produktionsbyggnader eller ett gammalt gårdscentra. Då man bygger lagerbyggnader är det bra att gynna byggnader i trä och traditionell färgsättning. Även metallhallar som färgsätts med rödmylla passar in i landskapet. Undvik välvda hallar.

JORDBRUKSCENTRA

Stora enheter

Stora enheter beskriver jordbruksföretagande och boskapsskötsel.

Husdjursgårdarna med sina djur har stor betydelse genom att de främjar landskapsskötseln. På dessa gårdar finns vall, beteshagar och spannmålsåkrar. Växelbruk och bete bidrar till ett månsidigt landskap.

Även växthus, plantgårdar och pälsfarmer hör till de stora jordbruksenheterna.

Vad bör man beakta?

Placeringen av nya byggnader bör granskas utgående från hur landskapet uppfattas på långt avstånd. Hur kommer byggnaden att synas i landskapet och i vilken riktning lönar det sig att placera den? Byggnadens form, fasad och färgsättning bör fastställas enligt det gamla byggnadsbeståndet.

Byggnaden bör placeras där den minst stör landskapet. Till exempel en till skalan mindre kortfasad lönar sig att placera mot den huvudsakliga utsiktslinjen. Med hjälp av trädplanteringar kan man passa in byggander i landskapet.

Om det inte är möjligt att använda traditionella material i fasaderna så kan man få en balanserande helhet landskapsmässigt sett, genom att använda för området typisk färgsättning. Olika nyanser av rödmylla är i allmänhet ett bra färgval för det finländska landsbygdslandskapet.

Växthus avviker från andra stora byggen. De utgör väldigt stora enheter och deras ljus syns på avstånd. Kraven på växthusens placering är strikta på grund av ljusförhållandena. Vid placeringen av växthus bör man granska deras inverkan på landskapet speciellt noggrant.

Placeringen av stora produktionsbyggnader i skydd av skogen, längre bort från det nuvarande gårdscentrat är landskapsmässigt ett bra alternativ.

Bilder:

Byn Vehmaskylä (LLK)

Vesilahti kulturlandskap (RS)

JORDBRUKSCENTRA

Funktionalitet och vägnät

Funktionella trafikområden, skyltning samt tillräckligt breda och handikappvänliga vägar är en garanti för en trygg miljö.

Vad bör man beakta?

Nya anslutningar och vägdragningar bör göras med tanke på funktionalitet och trygghet, men man bör även beakta deras landskapsmässiga effekter. En vägdragning kan bli mycket opassande i landskapet.

Om möjligt, planera nya anslutningar och vägar vid gården enligt linjer i landskapet, även om det är viktigt att vägarna är funktionella.

JORDBRUKSCENTRA

Återanvändning

På gamla gårdar finns ofta ett värdefullt byggnadsbestånd som ännu är i gott skick även om byggnaderna är omoderna för dagens jordbruk.

Byggnaden kan återanvändas för någon annan näringsgren eller för hobbyverksamhet.

Gamla byggnationer och byggnader, såsom stengärdsgårdar och lador är kulturhistoriskt betydelsfulla och de kan även hysa ett viktigt artbestånd.

Vad bör man beakta?

Byggnadens särdrag och deras bevarande bör vara utgångspunkten då man överväger ett nytt användningsändamål för en gammal byggnad. Med detta säkrar man att det bara är användningsändamålet som ändras, medan byggnadens landskapsmässiga och kulturella värde bevaras.

Nya tekniska lösningar som krävs för den nya användningen bör passa in med särdragen för den gamla byggnaden, utan att de upplevs som motstridiga.

Då man funderar på nya användningsändamål och lösningar för förverkligande är det bra med mycket fantasi och noggrant övervägande.

JORDBRUKSCENTRA

Jordbrukets binäringar

Bondgårdarna driver ofta binäringar, som kräver egna utrymmen, såsom till exempel turism, direktförsäljning, välmåendetjänster samt uthyrning av utrymmen.

Vad bör man beakta?

Utrymmen som byggs för binäringarna kan finnas längre bort från gårdscentrat och de kan bilda ett eget brukningscentrum. Å andra sidan rekommenderas att man för dessa ändamål använder sig av redan befintliga men oanvända byggnader.

Skapa trivsamma företagsmiljöer som passar in i landskapet. Produktutveckling av landskapet som en del av företagets verksamhet kan bli en framgångsfaktor.

Bilder:

Kulturlandskap i Sääksmäki och Tarttila (KK)

Lammis kulturlandskap (AH)

VÄRDESÄTT kulturmiljön

Den byggda kulturmiljön och byggnadsarvet hänvisar såväl konkret till den byggda miljön, som till markanvändningen och byggnadssättet samt -historian som format den byggda miljön. Den byggda kulturmiljön bildas av samhällsstrukturen, byggnader med ut- och insidor, gårdar, parker samt olika byggnationer (såsom t.ex. gator, broar och kanaler). Byggnadsarvet är huvudsakligen en synonym till kulturmiljön, ibland används begreppet speciellt för gamla byggnader.

RKY -områden och objekt, eller byggda kulturmiljöer av riksintresse har inventerats av Museiverket. Inventeringen av den byggda kulturmiljön (1.1.2010) baserar sig på statsrådets beslut som grundar sig på markanvändnings- och byggnadslagen och de riksomfattande målen för områdesanvändningen. RKY-områdena märks ut i landskapsplanerna och via dessa även i planer på lägre nivå.

Inverkan på landskapet och det befintliga byggnadsbeståndet bör utredas särkilt noggrannt då man bygger i nationellt värdefulla byggda kulturmiljöer, eller i byggda kulturmiljöer som är värdefulla på landskapsnivå. På åkrar och i byar bör byggnaderna placeras i anslutning till gårdar och skogsbryn. Byggnaderna och byggnadsgrupperna bör bilda en enhetlig helhet i landskapet och man bör värna om traditionen för byggnadernas storlek, deras platshierarki, enhetlighet i fasadmaterialen samt de olika delarna och detaljerna som den värdefulla miljön består av.

Fasta ***fornlämningar*** är fredade minnen från Finlands tidigare bosättning och historia. Fornlämningarna skyddas av fornminneslagen (295/1963). Utan tillstånd, som meddelats med stöd av denna lag, må fast fornlämning icke utgrävas, överhöljas, ändras, skadas, borttagas eller på annat sätt rubbas.

Fasta fornlämningar är en del av ett vidare begrepp om det ***arkeologiska arvet*** (Europeisk konvention om skydd för det arkeologiska kulturarvet, reviderad, 26/1995). Enligt denna konvention (artikel 1) utgörs det arkeologiska arvet av alla lämningar och föremål och alla andra spår av mänskligheten från tidigare tidsåldrar, av vilka bevarandet och studiet bidrar till att utforska mänsklighetens historia och dess förhållande till den naturliga miljön, för vilka utgrävningar eller upptäckter och andra forskningsmetoder om mänskligheten och den hithörande miljön är de huvudsakliga informationskällorna. Det arkeologiska kulturarvet omfattar strukturer, anläggningar, grupper av byggnader, boplatser, lösa föremål och betydelsefulla lämningar av andra slag liksom deras omgivning, både på land och under vatten.

Bild: Skärgårdslandskap vid östra Finska viken (HP)

Då man bebygger ett område lönar det sig att redan i början av planeringen ha kontakt med den kommunala tillståndsmyndigheten samt museiverkets myndigheter, för att kunna beakta områdets särdrag och passa ihop dem med nybygget.

Hierarkin försvinner, om man inte lämnar utrymme omkring.

Byggnadernas hierarki

Landsbygdslandskapet och dess byggnadstradition har uppstått i ståndssamhället, där människans plats i samhället även speglades i möjligheten att äga land, bygga och bo. I landsbygdens landskap är hierarkin synlig på många sätt, bland annat i byggnadernas placering och deras storlek. Hierarkin gör att det är lätt att uppfatta landskapet. Tack vare hierarkin kan man avläsa var i landskapet det finns en herrgård, var bondgårdens huvudbyggnad finns och var det tidigare torpet och backstugusittarnas bostäder fanns.

- **Man bör värna om att bevara den inre hierarkin i dessa värdefulla bebyggda kulturmiljöer, även om de uppkommit och byggts under sådana samhälleliga och sociala förhållanden som inte motsvarar nutid.**

Tidsmässig skiktning i kulturlandskapet

Kulturmiljöerna präglas av en kulturhistorisk skiktning i den byggda miljön. Det går att urskilja hur den traditionella bosättningen och näringsgrenarna har format landskapet. En del av dessa skiktningar är ännu synliga. En tidsmässig skiktning ger en stark prägel åt landskapet.

- **Värna om den tidsmässiga skiktningen och tänk noggrant efter hurdan betydelse och effekt det nya skiktet får.**

Bild: Kulturlandskapet i Rautavesi (KK)

Kyrkor

Kyrkan och omgivande kyrkogård, begravningsplats och klockstapel representerar stabilitet och beskriver platsens kulturhistoria, de medeltida kyrkorna till och med 500 år tillbaka i tiden. I en miljö där byggnadsbeståndet blivit mera likriktat utgör enskilda kyrkor element som skiljer Finlands orter från varandra. En kyrklig byggnad som byggts före år 1917 skyddas direkt av kyrkolagen.

- **Utsikter samt naturliga trafikleder som leder till kyrkan bör inte byggas igen.**
- **Kyrkorna kräver öppenhet runt sig.**

Herrgårdar och prästgårdar

Herrgårdarna har skapat och förändrat kulturlandskapet. Den äldsta herrgårdszonen finns på kusten mellan östra Nyland, trakten vid Kalanti och de centrala delarna av Tavastland. På 1700-talet uppstod herrgårdsbebyggelse även i de inre delarna av landet. Herrgårdar och prästgårdar har fört med sig nyheter beträffande byggande, trädgårdsskötsel och jordbruk. Till herrgårdarna hör vidstäckta åkrar, rikligt med ekonomibyggnader samt en i landskapet synlig huvudbyggnad som omges av en trädgård eller park med ädla lövträd.

Vid byggandet av prästgårdarna följde man en byggnadsstil som passade ståndspersonen. Därför har många prästgårdar varit socknens ståtligaste och mest tidsenliga byggnader. Byggnadsbeståndet för soldaternas tjänstebostäder och för prästgårdarna bestod liksom för herrgårdarna av ett stort antal bostads- och ekonomibyggnader. Miljön omkring bestod av en trädgård och åkrar, som utvecklats till ett kulturlandskap.

- **Flera herrgårdar är RKY 2009 objekt eller värdefulla objekt på landskapsnivå och vid planering av markanvändningen runt dem måste man kontakta museiverket.**
- **Till herrgårdarna och prästgårdarna leder ofta en trädallé, som kräver utrymme i landskapet.**

Gamla fabriksmiljöer

Industrin har haft en stor betydelse för vårt materiella kulturarv. Till fabriksmiljön hör byggnader i produktionskedjan samt arbetarbostäder. Järnbruken från 1600-talet representerar den tidigaste industriella perioden i Finland. Den egentliga industrialiseringen startade i medlet av 1800-talet med textilindustrin som följdes av skogsindustrins genombrott. Fabrikerna fanns länge nära vattenkraften, intill forsarna.

- **Markanvändning av gamla värdefulla fabriksmiljöer kräver ofta samarbete med museimyndigheterna.**

Föreningshus

Med föreningshus avses byggnader som byggts av ideella föreningar för mötes- och feständamål. Föreningshusen fungerar som mångformiga verksamhetscentra på sina egna områden. Husen används av de föreningar de ägs av, men även av andra sammanslutningar samt privatpersoner. Föreningshuset kan vara ortens enda samlingshus och det enda fysiska och andliga landmärket i regionen.

- **Bevarandet av föreningshusen kräver att de fortsättningsvis används och att de renoveras. Vid renovering restaureras den ursprungliga arkitekturen.**

Skolor

Byskolornas användning på landsbygden har närapå upphört. Skolbyggnaderna har i många fall blivit samhälleliga möteslokaler efter att undervisningen har upphört. Skolbyggnaderna har ofta ett funktionellt värde, men stora gamla byggnader är även betydelsefulla för landskapet. Genom att bevara dem kan man beskriva skolväsendets historia. Som omskötta byggnader beskriver de även framtiden.

- **Vid renovering återställs den ursprungliga arkitekturen.**

Backstugusittarområden

I de tätt bebodda backstugusittarområdena kan man se hur den obesuttna befolkningen bodde ännu på 1800-talet. Backstugornas tomter är små och byggnaderna är tätt belägna. Dessa charmiga områden utgör intressanta bostadsområden ännu i dag.

- **Bevara backstugusittarområdets småskalighet och gamla byggnader, så att tidsmässiga skikten och historia kan avläsas i miljön.**

Lador

Ladorna utgör ett minne från det traditionella jordbruket. Ladorna byggdes som höförråd. De har en speciell betydelse i det Österbottniska kulturlandskapet. På de vidsträckta österbottniska åkerslätterna kunde man se mängder av lador, som bildade ett så kallat hav av lador. Numera har en del av de lador som finns kvar fått ett nytt användningsändamål. De används till exempel som vedlider, båtskjul och skjul för maskiner.

- **Ett plåttak förlänger ladans ålder betydligt, även om det inte passar lika bra med stilen som ett traditionellt pärt-, halm-, eller nävertak. De kvarvarande ladorna borde bevaras och renoveras.**

Bild: Kulturlandskapet vid Harrström ådal (RA)

Gamla vägar och broar

På medeltiden började vägnätet formas och bosättningen påverkade vägsträckningarna. Vägarna gick från by till by. En del av de äldsta vägarna har bevarats som museala vägar, en del används fortsättningsvis som lokala vägar och många har fått ge vika för utbyggandet av vägnätet. Den snabbt ökande bilanvändningen under 1960-talet gjorde att landskapet förändrades radikalt. Vägarna som byggts för hästar räckte inte till för bilar, varpå nya vägdragningar gjordes i hela landet, i skogar och på åkrar. Broarna är väglandskapets synligaste objekt. De är även knutpunkter i landskapet och i dem kan man se trafikens behov och det tekniska kunnandet under olika tidsåldrar.

- En ny bro bör placeras med tillräckligt avstånd från den gamla
- I samband med möjliga nya vägprojekt bör man uppmärksamma områdets särdrag och undvika stereotypa grundlösningar såsom regelrätta genvägar och höjningar av vägprofilen.

Trädgårdar och parker

Landsbygdens landskapsmässigt mest mångformiga element utgörs av gamla parker och trädgårdar. Det populära nyttotänket främjade utbredningen av trädgårdskulturen på 1700-talet. Olika samhällsklasser odlade trädgårdar enligt sina behov. Trädgårdarna värdesattes på grund av sina estetiska och hälsofrämjande egenskaper. Den finländska trädgårdskulturen blev mera mångsidig på 1800-talet. Även fritidsverksamhet beaktades i trädgårdsplaneringen. Estetiska, funktionella och moraliska värden sammanstrålade i de nya trädgårdstyperna. De nya trädgårdstyperna representerades av villa- och stationsträdgårdar, folkparker, anstaltmiljöer och odlingslotter.

- Gamla park- och trädgårdsobjekt är värdefulla tidsbilder och restaurering och bevarande av dem höjer landskapets kvalitet.

Kuva: Kulturlandskap i Kymmenedalen (AH)

6 Greppa landskapet

Landskapet består av grundelement och egenskaper, av bosättningens placering i landskapet, av naturen, jordbruksmiljön samt enskilda värdefulla kulturmiljöer. Landskapet som vi ser är en summa av alla delfaktorer. Variationen i förekomsten av dessa delfaktorer bildar särpräglade landskap på landskapsnivå, samt på regional- och lokal nivå.

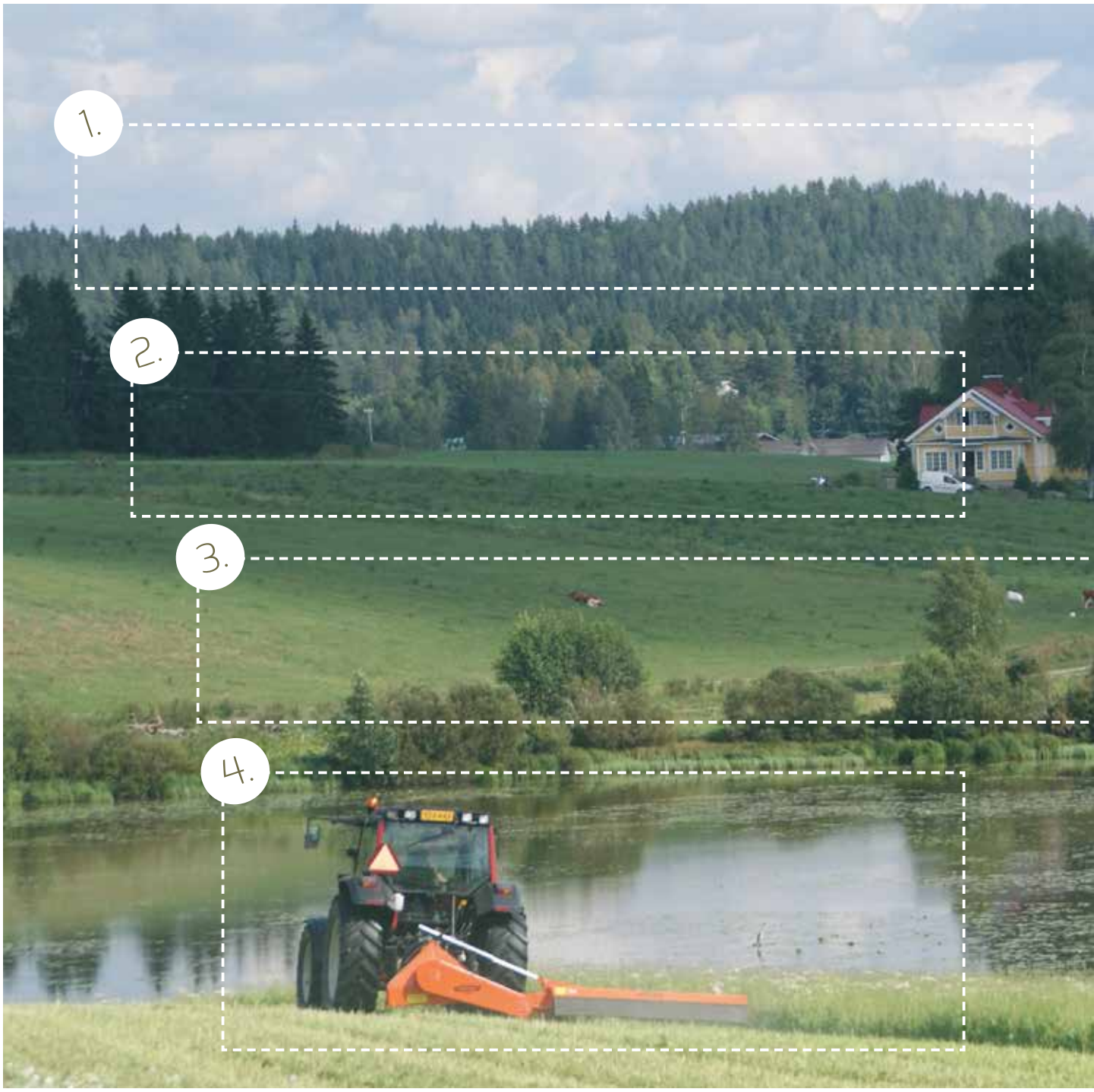

1. Beakta höjderna i landskapet.
2. De lägre delarna av höjdernas sluttningar passar bra för nybyggen.
3. De mest låglänta delarna av dalarna är i allmänhet inte lämpade för byggande.
4. Ett livskraftigt jordbruk underhåller landskapet på bästa sätt.
5. Möjliggör bondgårdarnas funktionalitet och utvidgningsmöjligheter.
6. Vårda jordbruksnaturens mångformighet.

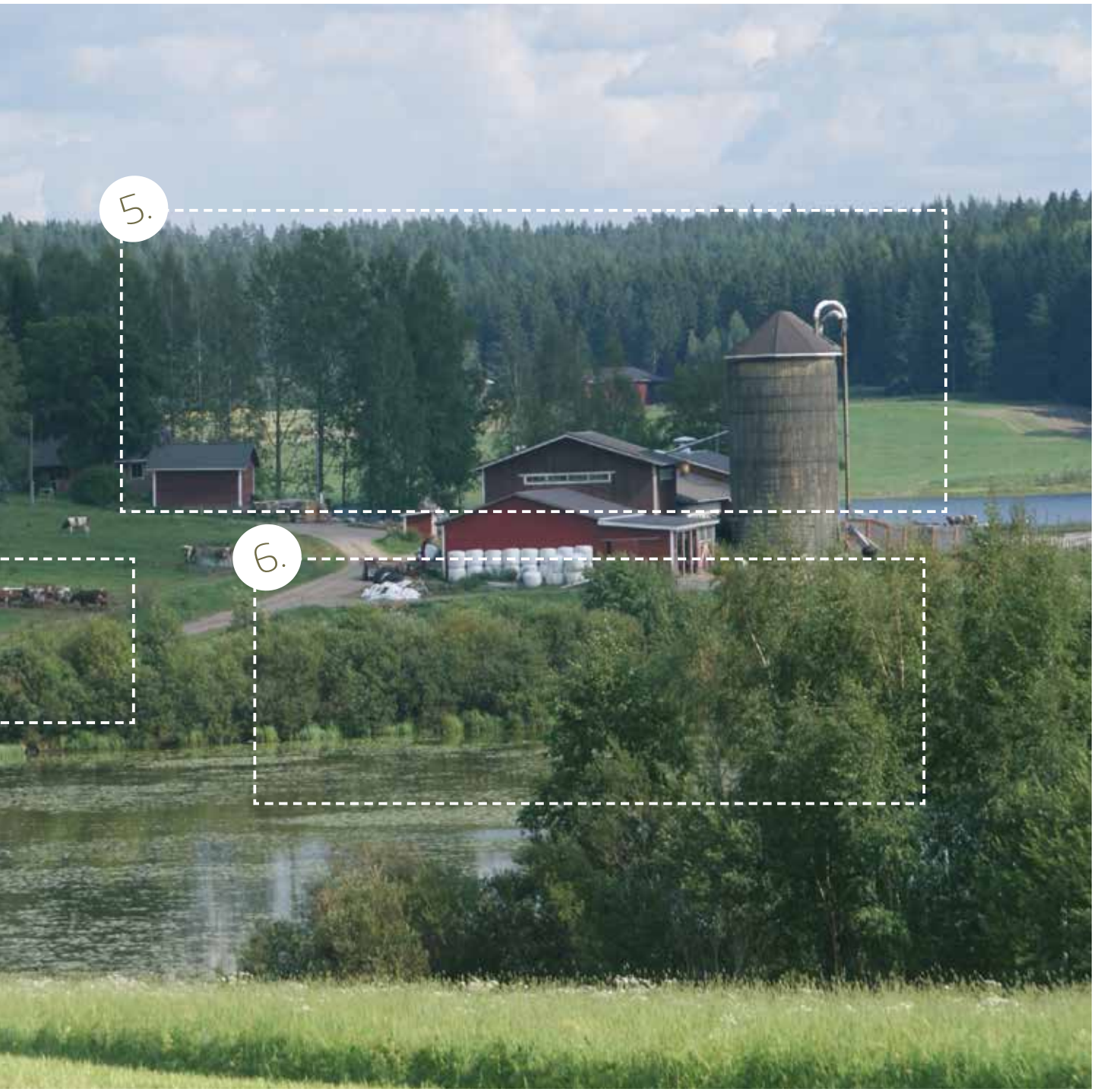

Bild: Kulturlandskap i Juupajoki (JA)

7 Landskapsvård från ord till handling

Var och en har ansvar för landskapet. Privata markägare gör val vid till exempel renovering av byggnader och skötsel av gården. I ett värdefullt landskap är det skäl att speciellt värna om ett gammalt byggnadsbestånd. På gården lönar det sig att gynna traditionella prydnads- och nyttoväxter. Förutom spontana åtgärder behövs även planenlig landskapsvård. Deltagande planering tillsammans med dem som bor i området är ett bra redskap för att planera centrala landskapsobjekt och deras vård på lång sikt. Det är viktigt att definiera gemensamma mål och åtgärder, så att alla kan förbinda sig vid planen. Ofta behövs även organisering av skötselåtgärderna i praktiken.

Ett värdefullt landskap måste beaktas som en central värdefaktor i beslutsfattandet gällande många ärenden, såsom underhållningen av vägar och skötsel av grönområden. Buskage vid ett vägområde stänger ofta utsikten över ett öppet kulturlandskap samtidigt som det utgör en säkerhetsrisk. Nivån på hur ett vägområde sköts spelar roll med tanke på öppenhet och trygghet i landskapet. Detta medför inte nödvändigtvis betydande tilläggskostnader, det är mera fråga om prioritering och organisering av ärenden. I alla åtgärder som berör landskapen behövs nya, mellan olika förvaltningsområden överskridande tankesätt, där landskapet beaktas som en del av olika helheter.

Bild: Tammela kulturlandskap (AH)

Bild: Liminkaslättens kulturlandskap (MS)

Centrala objekt för landskapsvården

1) Den bebyggda miljön

En av de mest centrala målsättningarna är att bevara och restaurera ett kulturhistoriskt värdefullt och landskapsmässigt betydande byggnadsbestånd. Det finns gott om kunskap beträffande renovering som beaktar kulturvärdena. Det finns även allt flera yrkeskunniga byggare som respekterar gamla byggnader. Ställvis hotas det gamla byggnadsbeståndets värden av så kallad ”överrenovering”. Man bör ingripa i byggnadernas utseende endast till den grad som krävs för att hålla dem hela och snygga. Den bästa vården av gamla byggnader utgörs av att man bor i dem, använder dem och regelbundet underhåller dem.

Det är lätt hänt att oanvända byggnader inte sköts om och därför måste man hitta på nya användningsändamål för dem. Gamla fähus, bodar, lador, magasin, källare och andra byggnader är en viktig del av landskaps- och kulturarvet. För renovering av dem behövs stöd av samhället, eftersom få människor har råd att upprätthålla flera byggnader som inte producerar något. Möjliga sönderfallna byggnader som inte går att renovera bör helst rivas. Rivningsavfallet kan eventuellt återanvändas.

2) Det öppna odlingslandskapet

Landsbygdens kulturlandskap har formats som en följd av matproduktionen, eller odling och boskapsskötsel. Bevarandet av odlingslandskapet är helt beroende av att jordbruksnäringarna fortsätter. För att trygga jordbrukets fortsättning måste det vara ekonomiskt hållbart, även på lång sikt. På gårdsnivå kan en bonde med sina val påverka kvaliteten på sina odlingar och på jordbruksmiljön.

Genom att odla åkrarna och hålla dem i skick underhåller bonden sitt viktigaste kapital, en produktiv och bördig åkermark. Med mångsidigt växelbruk kan man upprätthålla markens brukbarhet och öka produktionens självförsörjningsgrad. Samtidigt upprätthåller bonden åkernaturens mångfald samt främjar bevarandet av landskaps- och naturvärden. Speciellt boskapsskötsel upprätthåller landskapets och naturens mångfald. Betesområden, mångsidigt växelbruk och mångårig vall är en viktig del av en hållbar boskapsproduktion. Betande djur är en allt mera sällsynt, men desto värdefullare del av landskaps- och naturvården. Även vilt- och landskapsåkrar ökar mångsidigheten av odlingsväxter, upprätthåller ett rikt fågel- och däggdjursliv samt berikar landskapet. Varje åker gör landskapet levande genom att variera i utseende enligt årstid. Även om stora åkerfält är en viktig del av kulturlandskapet, bidrar de små och mångformiga tegarna med omväxling och de kan utgöra en viktig del av landskapshelheten.

Landskapsområdet begränsar inte på något sätt åkerbruket i praktiken. Diken får grävas och andra praktiska åtgärder kan utföras normalt. Beskogning av åkrar bör dock undvikas.

Planering ger vägkost för genomförande

- deltagande bypromenader och bykvällar
- mångbruksplaner för stränder
- vårdplan för bylandskapet
- landskapsvårdsplaner
- kulturmiljöprogram

3) Landskapets särdrag och naturens mångfald

Värdefulla landskapsområden har en mångformig landskapsbild. I den ingår bland annat vårdbiotoper, skogsholmar och kantzoner, trädalléer, enskilda landskapsträd samt stengärdsgårdar och stenrösen. I en mosaikartad helhet kan dessa särdrag vara rätt små till ytan, men i ett landskap är de ytterst betydelsefulla och utgör höjdpunkter som skiljer ur på ett positivt sätt .

Vårdbiotoperna, eller olika ängar, hagmarker och skogsbeten kräver fortsatt vård för att deras, ofta hotade mångfald av arter ska bevaras. Med hjälp av bete eller slåtter, samt vård av trädbeståndet, upprätthåller man såväl natur- som landskapsvärden. Med likartade åtgärder kan man även vårda åkrarnas kantzoner och skogsholmar.

Gamla trädalléer och enskilda landskapsträd kräver i allmänhet förhållandevis lite underhåll. Röjning runtomkring och skötsel av grenverket brukar räcka till. Då träden blir gamla och döende lönar det sig att ersätta dem med nya. För förnyelse av trädalléer finns många alternativ. Allén kan förnyas stegvis eller på en gång. Hur man förnyar en trädallé bör utvärderas från fall till fall. Det lönar sig att komma i håg att en trädallé även kan planteras på ett helt nytt ställe.

Var finns mera information?

Laidunpankki.fi

Laidunpankki är en landsomfattande nättjänst, med vars hjälp markägare och ägare till betesdjur hittar varandra. Med nätsidans hjälp kan man skaffa tilläggsbete åt djuren eller hitta djur för vård av landskapet. Då landskapen betas hålls de öppna, vårdade och mångformiga till sitt artbestånd.

Varkulturmiljo.fi

varkulturmiljo.fi erbjuder information om olika kulturmiljöer och deras skötsel samt leder med hjälp av olika länkar till källor med tilläggsinformation och andra nättjänster. Tjänsten upprätthålls av miljöministeriet, undervisnings- och kulturministeriet samt Museiverket.

Bild: Landskap vid Ounas och Pallastunturi (AH)

Stora flyttblock fungerar som landmärken i landskapet. För skötsel av stengärdsgårdar, stenrösen och flyttblock räcker det oftast med att man röjer växtligheten i deras omedelbara närhet. Gamla stengärdsgårdar som rasat kan oftast byggas upp igen.

Lanskapsträden är landmärken som dominerar det öppna landskapet. Mycket gamla och stora landskapsträd, eller trädgrupper, med på sin höjd fem träd, kan fredas som naturminnesmärken. Diametern på tallar och ekar som fredas bör vara minst 60 cm. På andra träd bör diametern vara minst 40 cm. Fredade träd får inte fällas och marken under dem får inte bearbetas inom ett område i storlek med trädkronan. Kommunerna avgör fredningsbesluten för naturminnesmärken.

4) De öppna vyerna och vägnätet

Landskapets betydelse grundar sig till stor del på dess synlighet från vägen och från andra allmänna platser. Öppen utsikt över vatten är centralt med tanke på upplevelsen av landskapet. I fall buskage och ungskog inte gallras regelbundet, växer landskapet igen.

Bevarande av utsikten är en utmaning, eftersom fuktiga stränder och randzoner kräver upprepad vård. Vid vård av strandområden kan det splittrade markägandet vara utmanande. Maskinell röjning av träd är för kostsamt på små områden. Oberoende om målsättningen är landskapsvård med hjälp av avverkning eller bete, behövs samarbete mellan olika markägare och aktörer för att sköta om större områden.

En gammal vägdragning följer terrängformerna på ett vackert sätt. Uträtning och breddning av vägar samt förändring av deras höjdförhållanden bör om möjligt undvikas. För underhåll av vägnätet bör man sikta på en ändamålsenlig, kvalitativ skötsel med bra skyltning och information. Vid underhållsåtgärderna bör man beakta även den värdefulla ängsfloran, som ännu ställvis förekommer på vägrenarna.

5) Skogslandskapet

För planering och genomförande av skogsvård lönar det sig att följa de nya skogsvårdsrekommendationerna (Tapio 2014), som innehåller goda alternativ och metoder, även med tanke på landskapsvården. I den fastighetsvisa skogsvårdsplanen är det är bra att definiera hur landskaps- och mångbruksvärden ska beaktas. En allmän målsättning på landskapsmässigt värdefulla områden är att skogsvårdsåtgärderna harmonierar med landskapet på avstånd, samt att det närbelägna landskapet bevaras trivsamt. Synliga objekt utgörs av skogsbeklädda höjder, åsar, berg, strandskogar, skär, vägrenar samt åkrarnas kantskogar. Skogarna kan indelas i olika skogslandskapstyper enligt deras läge. Skogskrön, sluttningsskog, kantskog, skogsdal och strandskog är exempel på skogslandskapstyper.

De största landskapsförändringarna orsakas av avverkning. Deras inverkan kan mildras med att tillämpa en avverkningsmetod som passar för objektet i fråga. Det kan handla om att avgränsa avverkningsytan rätt, att lämna vissa områden oavverkade samt att lämna sparträd. Det lönar sig att avgränsa avverkningsytan enligt terrängens naturliga former samt undvika geometriska figurer. Fastighetsgränserna spelar ändå en central roll då förnyelseytorna avgränsas.

Finansieringsmöjligheter

Ta reda på olika finansieringsmöjligheter för vård av byggnadsarv och miljö via den regionala NTM-centralen eller Museiverket. Även kommunerna beviljar stöd för miljövårdsåtgärder. De lokala Leader verksamhetsgrupperna finansierar olika utvecklings- och investeringsprojekt. En projektidé kan till exempel vara att identifiera speciella egenskaper i det egna landskapet och dess miljö, att vårda det och till och med produktutveckla landskapet till en affärsidé.

Bild: Kulturlandskap vid slottsberget i Hakoinen (AH)

TILLÄGGSINFORMATION och KÄLLOR

Litteratur:

- *Värdefulla landskapsområden. Betänkande II av arbetsgruppen för landskapsområden.* Miljöministeriet, arbetsgruppens betänkande 66/1992.
- Ettanen, S. 2014. *Kiinteistö- ja tilusrakenteen muutokset maaseudun kulttuurimaiseman muokkaajina*. Käyttömaantieteen laitos. Aalto University publication series. Doctoral dissertations 19/2014.
- Heikkilä, T., 2007. *Visuaalinen maisemaseuranta. Kulttuurimaiseman muutosten valokuvadokumentointi.* Taideteollisen korkeakoulun julkaisusarja A 76, Helsinki.
- Huuhka, S. 2012. *Kotiin maalle? Hämeenlinnan maaseudulle!* Kehittämiskeskus Oy Häme. Hämeenlinnan seudun kyläkaavoitushanke.
- *Kansallismaisema.* Toim. Mansikka, M., Heikkilä, T. & Strandell C., Ympäristöministeriö, Alueidenkäytön osasto. Vantaa, 1993.
- Kivinen, T. 2005. *Maatilan talouskeskuksen toiminnallinen ja maisemallinen suunnittelu*. MTT:n selvityksiä 87. Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus.
- Komulainen, M. 2012. *Metsä maisemassa – suunnittelu ja hoito*. Metsäkustannus. Helsinki.
- Kuisma, J., Peltonen, T. 2002. *Kyläsuunnittelun opas – miten kehitämme ja kaavoitamme kyläämme 2000-luvulla*. PS-kustannus WS Bookwell Oy. Porvoo.
- *Kulttuuriympäristö ympäristövaikutusten arvioinnissa - opas pohjoismaiseen käytäntöön.* 2002. Pohjoismaiden ministerineuvosto. Kööpenhamina.
- Lounatvuori, I. ja Putkonen, L. 2001. *Rakennusperintömme - kulttuuriympäristön käsikirja.* Ympäristöministeriö, Museovirasto ja Rakennustieto Oy. Hämeenlinna.
- Luostarinen M., Yli-Viikari, A. 1997. *Maaseudun kulttuurimaisema*. Suomen ympäristökeskus. Maatalouden tutkimuskeskus. Sulkava.
- *Landskapsvård. Betänkande 1 av arbetsgruppen för landskapsområden.* Miljöministeriet, betänkande 66/1992.
- Matila, A. & Lindén, M. 2012. *Talousmetsät sulautuvat maisemaan.* Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio.
- Niemi, J. Aarrevaara, E. Kivinen, T. ja Metsälä, H. 2005. *Maatalouden suuret rakennukset*. Ikaalisten käsi- ja taideteollisuusoppilaitoksen julkaisuja 1/2005.
- Panu, J. 1998. *Maisemarakenteen ja taajamarakenteen yhteensovittaminen.* Suomen ympäristö 264. Ympäristöministeriö.
- Rönkkö, E., Jaatinen, A. ja Seppänen, R. 2013. T*uotantorakennusten uusiokäyttö maaseudulla*. Maaseutuverkoston esite. Maaseutuverkosto.
- Seppälä, A-L. (Toim.) 2013. *Maisemaselvitys. Tietoa maisemasta ja suuntaviivoja suunnittelun tueksi.* Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Opas 9/2013.
- Simons, T., Ahlqist, R. ja Haila, Y. 1972. *Kestääkö maisema?* Uudenmaan seutukaavaliitot. Kirjapaino Multor. Helsinki.
- *Vaikutusten arviointi kaavoituksessa.* 2006. Ympäristöhallinnon ohjeita 10/2006, Rakennettu ympäristö, ympäristöministeriö.
- Virtanen, P.V. & Rautiainen, J. & Salmi, A., 1978. *Maaseutuasutuksen rakenteesta Suomessa*, TKK:n kiinteistö- ja yhdyskuntatekniikan laitoksen julkaisu B 18, Otaniemi.
- Wiiala, A. 1969. *Maankäyttö ja yhteiskunta.* Vammala.

Övriga källor:
- http://www.finlex.fi/fi/ Läst 10.11.2015
- http://www.maaseutumaisemat.fi/. Läst 3.9.2015.
- http://www.mavi.fi/fi/tuet-ja-palvelut/hanketoimija/Documents/kylatoim_hanketuki_esite_05.pdf. Läst 3.9.2015.
- http://www.mavi.fi/fi/tuet-ja-palvelut/viljelija/ymparistosopimukset/Sivut/default.aspx. Läst 3.9.2015.
- http://www.metla.fi/julkaisut/workingpapers/2010/mwp165.pdf. Läst 10.11.2015
- http://www.narc.fi:8080/VakkaWWW/Selaus.action?kuvailuTaso=SARJA&avain=137170.KA. Läst 3.9.2015
- http://www.nba.fi/fi/kulttuuriymparisto/arkeologinen_perinto/muinaisjaannosten_hoito/hoidon_toteutus. Läst 3.9.2015.
- http://tapio.fi/wp-content/uploads/2015/06/Metsanhoidon_suositukset_ver3_netti_1709141.pdf. Läst 10.11.2015
- http://www.ym.fi/fi-FI/Ajankohtaista/Uutiset/Ymparistoministerio_kuulee_ehdotuksista_%2837446%29. Läst 18.1.2016
- http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Elinymparisto_ja_kaavoitus/Maankayton_suunnittelujarjestelma. Läst 3.9.2015
- http://www.ymparisto.fi/fi-fi/luonto/Maisemat/Arvokkaat_maisemaalueet. Läst 3.9.2015.
- http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Luonto/Maisemat/Kansallismaisemat. Läst 9.10.2015.

Fotografier:

AH	Auli Hirvonen
AK	Annukka Kuoppala
HP	Helena Pakkanen
JA	Jutta Ahro
KK	Katriina Koski
KS	Katri Salminen
LLK	Leena Lahdenvesi-Korhonen
MS	Maarit Satomaa
PH	Petri Hömppi
RA	Riikka Asunmaa
RS	Riikka Söyrinki
SM	Seppo Mäkinen

Bild: Alhojärvi odlingslandskap (AH)

Nationellt värdefulla landskapsområden

I Finland finns 156 nationellt värdefulla landskapsområden, som fastställdes genom statsrådets principbeslut år 1995. Landskapsområdena har under ledning av miljöministeriet inventerats under åren 2010–2015. Inventeringsarbetet har letts av den av miljöministeriet utsedda MAPIO-arbetsgruppen. Arbetsgruppen har på basis av landskapsvisa inventeringar, som i första hand genomförts av NTM-centralerna, sammanställt ett förslag till nationellt värdefulla landskapsområden som omfattar hela Finland. Det nya förslaget nedan innehåller 183 nationellt värdefulla landskapsområden. Meningen är att det områdesurval som tagits fram på basis av den uppdaterande inventeringen ska ersätta 1995 års förteckning över områden som en sådan myndighetsinventering som avses i de riksomfattande målen för områdesanvändningen (RMO). Ett förfarande om hörande ordnades under våren 2016 och basen av resultaten från hörandet bereds statsrådets beslut. I samband med beredningen av ärendet, kommer det troligtvis förändringar i urvalet av områden och deras avgränsningar. Före det nya beslutet har vunnit laga kraft gäller områdesurvalet från år 1995.

1. Bromarvs och Tenala åsodlingslandskap
1. Bromarvin ja Tenholan harjuviljelymaisemat
2. Skärlandets skärgårdskulturlandskap
2. Skärlandetin saaristokulttuurimaisema
3. Fiskars och Pojovikens kulturlandskap
3. Fiskarsin ja Pohjanpitäjänlahden kulttuurimaisemat
4. Fagerviks och Snappertuna kulturlandskap
4. Fagervikin ja Snappertunan kulttuurimaisemat
5. Svartådalens odlingslandskap
5. Mustionjokilaakson viljelymaisema
6. Nummenjoki och Pusulanjoki odlingsdal
6. Nummenjoen ja Pusulanjoen viljelylaakso
7. Sjundeå och Degerby odlingslandskap
7. Siuntion ja Degerbyn viljelymaisemat
8. Porkala skärgårds- och odlingslandskap
8. Porkkalan saaristo- ja viljelymaisema
9. Helsingfors havslandskap
9. Helsingin edustan merimaisema
10. Vanda ådals odlingslandskap
10. Vantaanjokilaakson viljelymaisema
11. Borgå ådals odlingslandskap
11. Porvoonjokilaakson viljelymaisema
12. Peråvikens och Forsby ås kulturlandskap
12. Pernajanlahden ja Koskenkylänjoen kulttuurimaisemat
13. Skärgårdshavets havslandskap
13. Saaristomeren merimaisemat
14. Ströömin meriväylä
15. Airiston merimaisema
15. Erstans havslandskap
16. Mynälahden kulttuurimaisema
17. Laitilan lakeus
18. Auraådalens odlingslandskap
18. Aurajokilaakson viljelymaisema
19. Paimionjokilaakson viljelymaisema
20. Perniön viljelymaisemat
21. Halikonjokilaakson viljelymaisema
22. Uskelanjokilaakson viljelymaisema
23. Euran ja Kiukaisten kulttuurimaisemat
24. Köyliönjärven kulttuurimaisema
25. Kokemäenjokilaakson kulttuurimaisemat

26. Yyterin rantamaisemat
27. Ahlaisten kulttuurimaisema
28. Vihteljärven reitin ja Riihonlahden kulttuurimaisemat
29. Loimijokilaakson viljelymaisemat
30. Tammelan kulttuurimaisemat
31. Hämeen Härkätien maisemat
32. Hakoisten linnavuoren kulttuurimaisema
33. Vanajaveden laakso ja Aulanko
34. Hauhon reitin kulttuurimaisemat
35. Montolan viljelymaisema
36. Lammin kulttuurimaisemat
37. Evon metsäkulttuuri- ja jokimaisemat
38. Hollolan kulttuurimaisemat
39. Tiirismaan maisemat
40. Auttoisten ja Vesijaon kulttuurimaisemat
41. Etelä-Päijänteen kulttuuri- ja harjusaarimaisemat
42. Artjärven viljelymaisema
43. Punkalaitumenjoen viljelymaisemat
44. Rautaveden kulttuurimaisema
45. Hämeenkyrön kulttuurimaisema
46. Vesilahden kulttuurimaisema
47. Sääksmäen ja Tarttilan kulttuurimaisemat
48. Pirkanmaan harjumaisemat
49. Haralanharjun maisemat
50. Ruoveden reitin maisemat
51. Juupajoen kulttuurimaisema
52. Östra Finska vikens skärgårdslandskap
52. Itäisen Suomenlahden saaristomaisemat
53. Kymmene älvdals kulturlandskap
53. Kymijokilaakson kulttuurimaisema
54. Elimäen viljelymaisema
55. Hiidenvuoren maisemat
56. Kimolan kulttuurimaisema
57. Jaalan kirkonseudun kulttuurimaisema
58. Sippolan- ja Summanjokilaaksojen kultturimaisema
59. Klamilan kulttuurimaisema
60. Vaalimaan jokilaakson kulttuurimaisema
61. Joutsenon viljelymaisema
62. Kyläniemen viljely- ja järvimaisemat
63. Haukkavuoren maisemat
64. Tarnalan viljely- ja järvimaisemat
65. Ristiinan veskansan kulttuurimaisema
66. Neitvuoren maisemat
67. Muuramäen maisema
68. Kaskiin viljelymaisema
69. Sulkavan linnavuoren maisema
70. Kuhajärven viljelymaisema
71. Kokonsaaren kulttuurimaisemat
72. Kyrönsalmen kulttuurimaisema
73. Punkaharjun maisemat
74. Savonselän mäkiasutusmaisemat
75. Kotkatlahden kulttuurimaisema
76. Osikonmäen viljelymaisema
77. Heinäveden reitin vesistömaisema
78. Mustinmäen kulttuurimaisemat
79. Paukarlahden viljelymaisema

80. Puijon maisemat
81. Maaninkajärven ja Onkiveden kulttuurimaisemat
82. Nilsiän mäkikylät
83. Pisan maisemat
84. Totkunniemen kylämaisemat
85. Kiteenlahden kylämaisemat
86. Saarion kylämaisema
87. Huhtilammen kylämaisema
88. Heinävaaran ja Selkien kylien vaaramaisemat
89. Ilomantsin vaarakylämaisemat
90. Kolin maisemat
91. Karhunpään rantakylä
92. Ylikylän viljelymaisemat
93. Ylä-Valtimon viljelymaisemat
94. Rasimäen jokilaaksokylä
95. Päijälän linnavuoren muinaismaisema
96. Arvajanreitin kulttuurimaisemat
97. Alhojärven viljelymaisema
98. Jämsänjokilaakso
99. Oravivuoren maisemat
100. Putkilahden kulttuurimaisemat
101. Viisarimäen ja Rutalahden laaksomaisema
102. Kuukanpään kulttuurimaisema
103. Hyyppäänvuoren maisema
104. Saarijärven reitin kulttuurimaisemat
105. Pihtiputaan pika-asutusmaisemat
106. Muurasjärven kulttuurimaisemat
107. Hyypänjokilaakson kulttuurimaisema
108. Luopajärven viljelylakeus
109. Ilmajoen Alajoen lakeusmaisema
110. Lapuan Alajoen peltolakeus
111. Kuortaneenjärven kulttuurimaisemat
112. Ähtärin reitin maisemat
113. Lehtimäen mäkiasutus
114. Härkmeri kulturlandskap
114. Härkmeren kulttuurimaisema
115. Harrströms ådals kulturlandskap
115. Harrströminjokilaakson kulttuurimaisema
116. Kvarkens skärgårdslandskap
116. Merenkurkun saaristomaisemat
117. Björköby skärgårds kulturlandskap
117. Björköbyn saariston kulttuurimaisema
118. Söderfjärdens odlingsslätt
118. Söderfjärdenin viljelyaukea
119. Laihela ås kulturlandskap
119. Laihianjoen kulttuurimaisema
120. Kyro älvdals kulturlandskap
120. Kyrönjokilaakson kulttuurimaisemat
121. Vörå älvdals kulturlandskap
121. Vöyrinjokilaakson kulttuurimaisemat
122. Kimo ådals odlingslandskap
122. Kimojokilaakson viljelymaisemat
123. Purmo ådals odlingslandskap
123. Purmonjokilaakson viljelymaisemat
124. Perho ådals odlingslandskap
124. Perhonjokilaakson viljelymaisema

125. Lestijokilaakson kulttuurimaisema
126. Vattaja strandlandskap
126. Vattajan rantamaisemat
127. Reisjärven kulttuurimaisemat
128. Kalajokilaakson viljelymaisemat
129. Rahjan saaristomaisemat ja Kalajoen hiekkasärkät
130. Miilurannan asutusmaisema
131. Hailuoto
132. Limingan lakeuden kulttuurimaisema
133. Oulujokilaakson kulttuurimaisemat
134. Olvassuo
135. Aittojärven ja Livojokivarren kulttuurimaisemat
136. Iijoen jokivarsimaisemat
137. Tyräjärven kulttuurimaisemat
138. Määttälänvaaran kulttuurimaisemat
139. Rukan vaarajono
140. Oulankajoen ja Kitkajoen koskimaisemat
141. Rokuanvaaran maisemat
142. Manamansalon kulttuurimaisemat
143. Paltaniemen kulttuurimaisema ja Oulujärven rantaluhdat
144. Melalahden kulttuurimaisema
145. Vuokatin vaarajono ja rantakylät
146. Naapurinvaaran vaara-asutus
147. Kainuun vaarakylät
148. Suomussalmen vienalaiskylien kulttuuri- ja eränkäyntimaisemat
149. Simon rannikon kulttuurimaisemat
150. Eteläisen Tornionlaakson maisemat
151. Aavasaksan maisemat
152. Lohijärven ja Leukumanpään kylämaisemat
153. Viirinkylän jokivarsimaisema
154. Venejärven kylämaisema
155. Kaukosen kylämaisema
156. Kieringin kulttuurimaisema
157. Javaruksen kylämaisema
158. Pyhätunturin maisemat
159. Kairalan ja Luiron kulttuurimaisema
160. Kuoskun kulttuurimaisema
161. Saijan kylämaisema
162. Ounas- ja Pallastunturien maisemat
162. Ovnnes- ja Bállasduoddara duovdagat
163. Puljun erämaakylä
164. Käsivarren suurtunturien maisemat
164. Giehtaruohttasa stuorraduoddariid duovdagat
165. Iiton palsasuomaisema
165. Iitto balsajeaggeduovdda
166. Enontekiön poronhoito- ja kausiasutusmaisemat
166. Eanodaga boazodoallo- ja jahkodatássanduovdagat
167. Peurakairan luontaiselinkeinomaisemat
167. Goddeskáiddi luondduealáhusduovdagat
168. Nattastunturien ja Sompiojärven maisemat
168. Náttažiid ja Soabatjávrri duovdagat
169. Saaritunturien poronhoitomaisemat
169. Suoloduoddara boazodoalloduovdagat
170. Kaunispään tunturimaisemat
170. Čáppoaivvi duottarduovdagat

171. Inarijärven ja Juutuanjoen maisemat
171. Anárjávrri ja Juvdujoga duovdagat
171. Aanaarjäävri já Juvduu enâduvah
171. Aanarjääu'r da Juutuanjoogg kue'stelm
172. Ukonjärven ja Myössäjärven maisemat
172. Ádjájávrri ja Muoisejávrri duovdagat
172. Äijihjäävri já Myössäjäävri enâduvah
172. Ukonjääu'r da Myössäjääu'r kue'stelm
173. Paatsjoen ja Nellimin vesistö- ja asutusmaisemat
173. Báhčáveaji ja Njellima čázádat- ja ássanduovdagat
173. Paččvei já Njeellim čácádâh- já aassâmenâduvah
173. Paaččjoogg da Njeä'llem čä'ccõs- da aassâmkue'stelm
174. Iijärven ja Tsiuttajoen luontaiselinkeinomaisemat
174. Idjajávrri ja Čivttajoga luondduealáhusduovdagat
174. Ijjäävri ja Čivtjuuvâ luánduiälättâsenâduvah
174. Iijääu'r da Tsiuttajoogg luâttjie'llemvue'ǩǩ-kue'stelm
175. Sevettijärven asutusmaisemat
175. Čeavetjávrri ássanduovdagat
175. Čevetjäävri aassâmenâduvah
175. Če'vetjääu'r aassâmkue'stelm
176. Inarijokivarren vuotuismuuton maisemat
176. Anárjohleagi jahkodatjohtima duovdagat
176. Aanaarjuhâpiällá varriistâllâm enâduvah
177. Ailikastunturin luontaiselinkeinomaisemat
177. Áilegasa luondduealáhusduovdagat
178. Kevon tunturiylängön maisemat
178. Geavu badjeeatnama luondduelahusduovdagat
179. Tenonlaakson maisemat
179. Deanuleagi duovdagat
180. Paistunturien luontaiselinkeinomaisemat
180. Báišduoddara luondduealáhusduovdagat
181. Utsjokilaakson maisemat
181. Ohcejohleagi duovdagat
182. Alakönkään koskimaisema
182. Vuollegeavgŋá guoikaduovdda
183. Pulmankijärven tunturimaisema
183. Buolbmátjávrri duottarduovdda

Bilder på bakpärmen:

Ounas- och Pallastunturis landskap (AH), Heinävesi sjölandskap (LLK), Odlings- och skärgårdslandskap i Porkala (AH), Vesilahti kulturlandskap (KK), Harrstöms ådals kulturlandskap(RA), Juupajoki kulturlandskap (KK)

Värdefulla landskapsområden är en del av den finländska kulturen. De är vår betydande nationella egendom och de innefattar såväl samhälleliga som kulturella värden. LANDSKAP-guide för planering av markanvändning på värdefulla landskapsområden, definierar begreppet landskap, vad det byggs upp av och vilka värden som ingår i värdefulla landskapsområden, samt hur landskapet bör beaktas då dessa områden är föremål för åtgärder. Utöver detta behandlas möjligheter, hur landskapet kan bidra till näringslivet och människornas välmående. Guidens målsättning är att väcka upp för att se landskapet med nya ögon. Framförallt bör man förbättra samarbetet och förståelsen mellan planerare, markägare, företagare och invånare på landsbygden. Landskapet är landsbygdens visitkort.

MAA- JA KOTITALOUSNAISET ETELÄ-SUOMI

Pro Agria Etelä-Suomi

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment